

ต้นทุนการผลิต เมล็ดทานตะวันและการวิเคราะห์

ปัจจุบันเกษตรกรนิยมปลูกพืช 2 รุ่น หลังจากเก็บเกี่ยวพืชรุ่นแรกหรือพืชหลัก เนื่องจากไม่ต้องการปล่อยให้พื้นที่ว่างเช่นในอดีตอีก ส่วนใหญ่แล้วมักจะเลือกปลูกพืชที่ทนแล้ง ดูแลรักษาง่าย อายุเก็บเกี่ยวสั้น เพราะเป็นช่วงปลายฤดูฝน พืชที่ปลูกส่วนมากมักจะเป็นพวก ข้าวฟ่าง พืชตระกูลถั่ว และมันแกว แต่ถ้าเทียบการลงทุนและรายรับ พืชบางชนิดอาจจะไม่คุ้มค่ากับการลงทุนเท่าใดนัก นั่นเป็นเพราะเกษตรกรยังไม่สามารถหาพืชใหม่มาปลูกทดแทน ตลอดจนขาดข้อมูลและหลักเกณฑ์ในการตัดสินใจ ซึ่งปัจจัยอย่างหนึ่งที่ควรจะพิจารณาในการตัดสินใจลงทุนก็คือ ต้นทุนและผลตอบแทนจากการลงทุน

ทานตะวันเป็นพืชอีกชนิดหนึ่ง ที่เกษตรกรสามารถปลูกหลังการเก็บเกี่ยวพืชหลัก ซึ่งในบทนี้จะศึกษาถึงต้นทุนการผลิตเมล็ดทานตะวัน โดยเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เกษตรกรผู้ปลูกทานตะวันในอำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี อันเป็นแหล่งผลิตเมล็ดทานตะวันเพื่อเป็นวัตถุดิบในการสกัดน้ำมันพืชที่สำคัญในปีการเพาะปลูก 2529/30 และจะนำข้อมูลที่ได้นำมาทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบต้นทุนตามขนาดพื้นที่เพาะปลูกดังนี้

พารมขนาดเล็ก ที่พื้นที่เพาะปลูกระหว่าง 1-5 ไร่ จำนวน 22 ตัวอย่าง

พารมขนาดกลาง ที่พื้นที่เพาะปลูกระหว่าง 6-10 ไร่ จำนวน 22 ตัวอย่าง

พารมขนาดใหญ่ ที่พื้นที่เพาะปลูกมากกว่า 10 ไร่ จำนวน 22 ตัวอย่าง

ส่วนประกอบของต้นทุนการผลิตเมล็ดทานตะวัน

ต้นทุนการผลิตเมล็ดทานตะวัน หมายถึง ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในการเพาะปลูกจนถึง เก็บเกี่ยวและนำผลผลิตไปจำหน่ายยังแหล่งรับซื้อ รวมทั้งดอกเบี้ยเงินกู้ ซึ่งประกอบด้วยค่าใช้จ่ายดังต่อไปนี้

1. ค่าแรงงานในการปลูกจนถึงเก็บเกี่ยวผลผลิต ประกอบด้วยแรงงานคนและเครื่องจักร ซึ่งมีทั้งแรงงานจ้างและแรงงานในครัวเรือนของเกษตรกรเอง กรณีที่เป็นแรงงานคน อัตราค่าจ้างแรงงานของเกษตรกรในท้องถิ่นเท่ากับ 35-40 บาทต่อวัน ซึ่งอัตราค่าแรง

ดังกล่าวจะใช้ในการประเมินค่าแรงงานคนในครัวเรือนด้วย สำหรับแรงงานเครื่องจักร จะเป็นการจ้างแบบเหมาจ่าย คือ รวมค่าจ้างเครื่องจักร คนควบคุมเครื่องจักร อุปกรณ์ต่าง ๆ และค่าน้ำมันเชื้อเพลิง หากเกษตรกรใช้เครื่องจักรของตนเอง การคำนวณค่าแรงงานจะคิดเฉพาะค่าแรงงานคนควบคุมเครื่องจักรเท่านั้น ส่วนต้นทุนการใช้เครื่องจักรที่เกิดขึ้น ซึ่งอยู่ในรูปของค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์การเกษตร ค่าซ่อมแซม และค่าน้ำมันเชื้อเพลิง ก็จะรวมอยู่ตามประเภทของค่าใช้จ่าย ค่าแรงงานในการปลูกจนถึงเก็บเกี่ยวแบ่งตามประเภทของกิจกรรมและขั้นตอนในการผลิตได้ดังนี้

1.1 ค่าแรงงานในการเตรียมดินและปลูก

1.1.1 ค่าแรงงานในการเตรียมดิน เกษตรกรส่วนใหญ่จะเตรียมดินโดยวิธีไถพรวน กล่าวคือ หลังจากการเก็บเกี่ยวข้าวโพดซึ่งปลูกเป็นพืชหลักเรียบร้อยแล้ว เกษตรกรจะเตรียมดินสำหรับปลูกทานตะวัน โดยทำการไถสองครั้ง ครั้งแรกจะไถตะ โดยใช้รถแทรกเตอร์ที่มีจานบุกเบิก 3 จาน ไถดินที่แข็งเป็นการทำลายวัชพืชและต้นข้าวโพดที่เหลืออยู่ ครั้งที่สองไถแปรโดยใช้รถแทรกเตอร์ที่มีจานย่อย 7 จาน ไถดินให้ร่วนซุย หลังจากนั้นจะทำการซักร่องโดยใช้รถไถ 2 ล้อ (รถไถเดินตาม) ไถเปิดร่องดินให้ตรงเป็นแถว ระยะระหว่างแถวประมาณ 75 เซนติเมตร เพื่อทำการหยอดเมล็ดต่อไป ค่าแรงงานในการเตรียมดินนี้จะประกอบด้วย ค่าแรงงานคนและแรงงานเครื่องจักร ซึ่งมีทั้งการใช้แรงงานจ้างและแรงงานในครัวเรือน สำหรับแรงงานจ้างจะเป็นการจ้างแบบเหมาจ่าย อัตราค่าจ้างต่อไร่อาจแตกต่างกันขึ้นอยู่กับลักษณะของดิน และขนาดที่ดั่งของแปลงปลูกทานตะวัน โดยมีอัตราค่าจ้างไถตะ ไถแปร และซักร่อง ประมาณ 50-80 บาท 40-60 บาท และ 20-25 บาท ตามลำดับ กรณีที่ใช้แรงงานในครัวเรือน ซึ่งจากการสำรวจพบว่า เกษตรกรในอำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี ส่วนใหญ่มีรถแทรกเตอร์หรือรถไถเป็นของตนเอง และใช้ในการปลูกทานตะวันด้วย กรณีนี้การคำนวณค่าแรงงานจะคิดเฉพาะค่าแรงงานคนขับเท่านั้น ดังนั้นค่าแรงงานในการเตรียมดินนี้ จึงประกอบด้วยค่าจ้างแรงงานแบบเหมาจ่าย และค่าแรงงานคนขับกรณีที่เกษตรกรใช้รถแทรกเตอร์หรือรถไถของตนเอง ทั้งสองส่วนนี้สามารถรวมกันเฉลี่ยเป็นค่าแรงงานในการเตรียมดินต่อไร่

1.1.2 ค่าแรงงานในการปลูก จากการสำรวจพบว่า เกษตรกรจะปลูกแบบซักร่องแล้วหยอดเมล็ด ซึ่งวิธีนี้จะช่วยให้ประหยัดเมล็ดพันธุ์ เนื่องจากเมล็ดพันธุ์ทานตะวันลูกผสมมีราคาแพง หลังจากซักร่องแล้วเกษตรกรจะใส่ปุ๋ยเคมีรองพื้นสูตร 15-15-15 และทำ

การกลบดินบาง ๆ ก่อน แล้วจึงหยอดเมล็ดตามประมาณหลุมละ 2-3 เมล็ด พร้อมทั้งใช้เท้าเหยียดดินกลบเมล็ดที่หยอด โดยจะหยอดเป็นระยะ ๆ ห่างกันประมาณ 25 เซนติเมตร แรงงานที่ใช้ในการปลูกนี้จะใช้ทั้งแรงงานจ้างและแรงงานในครัวเรือน

1.2 ค่าแรงงานในการดูแลรักษา

1.2.1 ค่าแรงงานในการปลูกซ่อมและถอนแยก เมื่อทานตะวันอายุได้ประมาณ 10 วัน เกษตรกรจะทำการถอนแยกเหลือเพียงหลุมละหนึ่งต้น เพื่อให้ทานตะวันเจริญเติบโตได้อย่างเต็มที่ ส่วนหลุมที่เมล็ดไม่งอกก็จะทำการปลูกซ่อม จากการสำรวจพบว่าเกษตรกรมีการถอนแยกมากกว่าไม่ถอนแยก และส่วนใหญ่จะเป็นการใช้แรงงานในครัวเรือนของเกษตรกรเอง

1.2.2 ค่าแรงงานในการใส่ปุ๋ยยูเรียและทำร่อนพูนโคน พอกทานตะวันอายุได้ 30 วัน เกษตรกรจะใส่ปุ๋ยยูเรีย และทำการดายหญ้า ซึ่งเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า การทำร่อนในกรณีที่มีวัชพืชมารบกวนต้นทานตะวันมาก เกษตรกรจะทำการดายหญ้า กำจัดวัชพืช เพื่อไม่ให้แย่งอาหารในดินของทานตะวัน พร้อมทั้งพูนโคน ทั้งนี้เพื่อช่วยในการเจริญเติบโตและเพิ่มความสมบูรณ์ของต้นทานตะวัน แรงงานที่ใช้มีทั้งแรงงานจ้างและแรงงานในครัวเรือน

1.2.3 ค่าแรงงานในการกำจัดศัตรูพืช จากการสำรวจตัวอย่างเกษตรกรผู้ปลูกทานตะวันในปีการเพาะปลูก 2529/30 ปรากฏว่าเกษตรกรมีการกำจัดศัตรูพืชน้อยมาก เนื่องจากไม่ค่อยมีโรคหรือแมลงศัตรูรบกวนทานตะวัน

1.3 ค่าแรงงานในการเก็บเกี่ยว

1.3.1 ค่าแรงงานในการเก็บเกี่ยว เมื่อทานตะวันเจริญเติบโตเต็มที่คืออายุได้ประมาณ 90-100 วัน จานดอกจะเปลี่ยนจากสีเหลืองเป็นสีน้ำตาล เกษตรกรก็จะทำการเก็บเกี่ยวโดยใช้เคียวหรือมีดตัดที่ขั้วดอก ไล่ลงในเชิงเพื่อขนไปเทกองตากแดดให้แห้งสัก 1-2 แดด แล้วจึงทำการนวดต่อไป สำหรับแรงงานที่ใช้ในการเก็บเกี่ยวนี้มีทั้งแรงงานจ้างและแรงงานในครัวเรือน

1.3.2 ค่าแรงงานในการสีหรือนวด ผัด และบรรจุ การนวดดอกทานตะวัน สามารถทำได้โดยการใช้แรงงานเครื่องจักร เช่น เครื่องนวดหัวเหลือง เครื่องสีข้าวฟ่าง ใช้รถแทรกเตอร์นวด เป็นต้น หรืออาจใช้แรงงานคน คือ นวดโดยใช้ไม้ทุบให้เมล็ดหลุดออกจากจานดอก เมล็ดทานตะวันที่ได้จะต้องนำมาผัดเพื่อเอาสิ่งเขื่อปนและเศษผงเล็ก ๆ

น้อย ๆ ออก ก่อนบรรจุกระสอบเพื่อขนส่งไปจำหน่ายยังแหล่งรับซื้อ แรงงานเครื่องจักรหรือ แรงงานคนที่ใช้ในการสีหรือนวด ผัด และบรรจุ มีทั้งแรงงานจ้างและแรงงานในครัวเรือน

2. ค่าวัสดุการเกษตร วัสดุการเกษตรนี้ส่วนใหญ่ใช้แล้วจะหมดไปกับการผลิต และ ปริมาณที่ใช้มักจะขึ้นอยู่กับพื้นที่การเพาะปลูกตามตะวัน ได้แก่

- 2.1 ค่าเมล็ดพันธุ์
- 2.2 ค่าปุ๋ย
- 2.3 ค่าสารเคมีกำจัดศัตรูพืช
- 2.4 ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง
- 2.5 ค่าเครื่องมือและวัสดุการเกษตร

ในปี 2529 นี้ จากการสำรวจพบว่า เมล็ดพันธุ์ราคาปีละ 133 บาท สำหรับปุ๋ย ซึ่งได้แก่ ปุ๋ยเคมีรองพื้นสูตร 15-15-15 ราคาประมาณ 250-300 บาทต่อกระสอบ (50 กิโลกรัม) และปุ๋ยสูตร 46-0-0 หรือที่เรียกกันว่าปุ๋ยเรียว ราคาประมาณ 180-210 บาทต่อกระสอบ (50 กิโลกรัม) เมล็ดพันธุ์และปุ๋ยดังกล่าวเกษตรกรจะได้รับจากธนาคารเพื่อการเกษตร และสหกรณ์การเกษตรในรูปของเงินกู้ สำหรับค่าเครื่องมือและวัสดุการเกษตรนั้น หมายถึง เครื่องมือและวัสดุที่มีราคาต่อหน่วยไม่เกิน 100 บาท โดยถือว่าใช้หมดภายใน 1 ปี เช่น ฝักบัว ฉอบ เข่ง เป็นต้น เนื่องจากเครื่องมือและวัสดุการเกษตรนี้ เกษตรกรใช้ร่วมกับการปลูกพืชหลัก ด้วย จึงจัดสรรต้นทุนในการใช้ตามพื้นที่เพาะปลูกและระยะเวลาการปลูก

3. ค่าใช้จ่ายอื่น เป็นค่าใช้จ่ายที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับการปลูกตามตะวันโดยตรง แต่การผลิตเมล็ดตามตะวันตลอดจนนำผลผลิตไปจำหน่ายยังแหล่งรับซื้อจำเป็นต้องมีค่าใช้จ่าย ส่วนนี้เกิดขึ้น ได้แก่

3.1 ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร เป็นค่าซ่อมแซมเครื่องจักรและอุปกรณ์การเกษตรที่ใช้ในการปลูกตามตะวัน โดยการซ่อมแซมจะไม่มีผลต่อการขยายอายุการใช้งาน ซึ่งจะคำนวณโดยใช้พื้นที่เพาะปลูก และระยะเวลาการปลูกเป็นเกณฑ์ในการจัดสรรค่าซ่อมแซม เข้า เป็นต้นทุนการผลิตเมล็ดตามตะวัน เพราะเกษตรกรใช้เครื่องจักรและอุปกรณ์การเกษตร เหล่านี้ร่วมกับการปลูกพืชหลักด้วย

3.2 ค่าขนส่ง เป็นค่าใช้จ่ายในการขนเมล็ดทานตะวันไปจำหน่ายยังแหล่งรับซื้อ ซึ่งมีทั้งการจ้างรถขนส่งแบบเหมาจ่ายต่อกระสอบ และเกษตรกรขนส่งโดยใช้รถของตนเอง ในกรณีขนส่งโดยใช้รถของเกษตรกรเองนี้ การคำนวณค่าขนส่งจะคิดเฉพาะค่าแรงงานคนขับตามอัตราค่าจ้างแรงงานเป็นรายวันของเกษตรกรในท้องถิ่น เท่ากับ 35-40 บาทต่อวัน ส่วนค่าใช้จ่ายอื่นที่เกิดขึ้น จะอยู่ในรูปของค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์การเกษตร ค่าซ่อมแซม และค่าน้ำมันเชื้อเพลิง

3.3 ดอกเบี้ยเงินกู้ เนื่องจากเกษตรกรได้รับเงินกู้จากรธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรในรูปของเมล็ดพันธุ์และปุ๋ย รวมทั้งเงินลดยกส่วนหนึ่ง เพื่อใช้จ่ายเกี่ยวกับการปลูกทานตะวัน โดยคิดอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 12.5 ต่อปี ดังนั้นการคำนวณดอกเบี้ยเงินกู้ในที่สุดจึงคิดดอกเบี้ยร้อยละ 12.5 ต่อปี ของเงินกู้ที่เกษตรกรนำมาใช้ในการผลิตเมล็ดทานตะวัน ซึ่งได้แก่ ค่าใช้จ่ายผันแปรที่เป็นตัวเงินลดยก โดยไม่ได้รวมค่าเช่าที่ดิน เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่ในอำเภอพัฒนาอุดม จังหวัดลพบุรี ใช้ที่ดินของตนเองในการปลูกทานตะวัน วัตถุประสงค์ในการกู้เงินจึงไม่ใช่เพื่อนำมาจ่ายค่าเช่าที่ดิน ถึงแม้เกษตรกรบางรายจะมีค่าเช่าที่ดิน แต่ก็เป็นจำนวนน้อยมาก และใช้ระยะเวลา 4 เดือน ซึ่งเป็นระยะเวลาตั้งแต่การเตรียมดินปลูกจนถึงเก็บเกี่ยวและจำหน่ายผลผลิต

4. ค่าใช้ที่ดิน จากการสำรวจพบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่จะปลูกทานตะวันในที่ดินของตนเอง ซึ่งในการคำนวณต้นทุนการผลิตถือว่า ถึงแม้เกษตรกรจะใช้ที่ดินของตนเอง ก็มีค่าใช้จ่ายเกิดขึ้นเสมือนการเช่าที่ดินจากผู้อื่น โดยคำนวณจากอัตราค่าเช่าที่ดินต่อไร่ในท้องถิ่น เท่ากับไร่ละ 400 บาทต่อปี และคิดตามระยะเวลาการปลูกทานตะวันคือ 4 เดือน

5. ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์การเกษตร เครื่องจักรและอุปกรณ์การเกษตรที่ใช้ในการปลูกทานตะวัน ที่สำคัญได้แก่ รถแทรกเตอร์ รถไถดินตาม จะคำนวณค่าเสื่อมราคาโดยวิธีเส้นตรง (Straight-line Method) ตามอายุการใช้งานของเครื่องจักรและอุปกรณ์ และจัดสรรเข้าเป็นต้นทุนการผลิตเมล็ดทานตะวันตามระยะเวลาและพื้นที่ปลูก

ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในการผลิตเมล็ดทานตะวันดังกล่าวข้างต้น สามารถจำแนกตามรูปแบบการใช้จ่ายได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. ค่าใช้จ่ายที่จ่ายเป็นตัวเงินลดยก (Cash Cost) หมายถึง ค่าใช้จ่ายในการผลิตที่เกษตรกรจะต้องจ่ายเป็นตัวเงินลดยกในการซื้อปัจจัยการผลิตและอื่น ๆ

2. ค่าใช้จ่ายที่ไม่ได้จ่ายเป็นเงินสด (Non-cash Cost) หมายถึง ค่าใช้จ่ายที่เกษตรกรไม่ต้องจ่ายเป็นเงินสดในการผลิต แต่ก็ต้องถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของต้นทุนการผลิต เช่น ค่าแรงงานของคนที่มาช่วยในการเพาะปลูก ค่าเสื่อมราคาเครื่องมือเครื่องใช้ทางการเกษตร ซึ่งค่าใช้จ่ายเหล่านี้เกษตรกรมิได้จ่ายเป็นเงินสดจริงในช่วงระยะเวลาที่พิจารณา¹

ค่าใช้จ่ายที่จ่ายเป็นเงินสดในที่นี้ได้แก่ ค่าจ้างแรงงานในการปลูกถึงเก็บเกี่ยว ค่าวัสดุการเกษตร ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร ค่าจ้างขนส่ง ดอกเบี้ยเงินกู้ และค่าเช่าที่ดิน (ในกรณีที่เช่าที่ดินปลูกทานตะวัน) ส่วนค่าใช้จ่ายที่ไม่ได้จ่ายเป็นเงินสด ได้แก่ ค่าแรงงานในครัวเรือนของเกษตรกรเองในการปลูกถึงเก็บเกี่ยวและขนส่ง ค่าใช้ที่ดินของตนเอง (กรณีมีที่ดินเป็นของตนเอง) และค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์การเกษตร

การคำนวณต้นทุนการผลิตเมล็ดทานตะวัน

ในการคำนวณต้นทุนการผลิตเมล็ดทานตะวัน ได้เก็บข้อมูลจากการสอบถามเกษตรกรผู้ปลูกทานตะวันในปีการเพาะปลูก 2529/30 แยกตามขนาดพื้นที่เพาะปลูก คือ ฟาร์มขนาดเล็ก (พื้นที่ 1-5 ไร่) ฟาร์มขนาดกลาง (พื้นที่ 6-10 ไร่) และฟาร์มขนาดใหญ่ (พื้นที่มากกว่า 10 ไร่) โดยใช้วิธีการคำนวณค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นดังนี้

1. ค่าแรงงานในการปลูกถึงเก็บเกี่ยว

1.1 กรณีที่เกษตรกรใช้แรงงานจ้าง ซึ่งอาจจะเป็นแรงงานคนหรือแรงงานเครื่องจักร

ค่าแรงงานเฉลี่ยต่อไร่* = $\frac{\text{ค่าจ้างแรงงานคนและเครื่องจักร}}{\text{จำนวนพื้นที่ปลูกทานตะวันรวม}}$

ค่าแรงงานเฉลี่ยต่อกิโลกรัมของผลผลิต = $\frac{\text{ค่าจ้างแรงงานคนและเครื่องจักร}}{\text{น้ำหนักผลผลิตรวม}}$

¹ สัมศักดิ์. เพ็ชรพร้อม, การจัดการฟาร์ม (กรุงเทพฯ: ภาควิชาเศรษฐศาสตร์การเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2526), หน้า 46.

* พื้นที่ปลูกทานตะวัน

1.2 กรณีที่เกษตรกรใช้แรงงานคนในครัวเรือนของตนเอง

$$\text{ค่าแรงงานต่อครัวเรือน} = \text{จำนวนคน} \times \text{จำนวนวัน} \times \text{อัตราค่าแรงต่อวัน}$$

$$\text{ค่าแรงงานเฉลี่ยต่อไร่} = \frac{\text{ค่าแรงงานรวมทุกครัวเรือน}}{\text{จำนวนพื้นที่ปลูกทานตะวันรวม}}$$

$$\text{ค่าแรงงานเฉลี่ยต่อกิโลกรัมของผลผลิต} = \frac{\text{ค่าแรงงานรวมทุกครัวเรือน}}{\text{น้ำหนักผลผลิตรวม}}$$

2. ค่าวัสดุการเกษตร

2.1 ค่าเมล็ดพันธุ์

$$\text{ค่าเมล็ดพันธุ์เฉลี่ยต่อไร่} = \frac{\text{ค่าเมล็ดพันธุ์รวม}}{\text{จำนวนพื้นที่ปลูกทานตะวันรวม}}$$

$$\text{ค่าเมล็ดพันธุ์เฉลี่ยต่อกิโลกรัมของผลผลิต} = \frac{\text{ค่าเมล็ดพันธุ์รวม}}{\text{น้ำหนักผลผลิตรวม}}$$

2.2 ค่าปุ๋ย

$$\text{ค่าปุ๋ยเฉลี่ยต่อไร่} = \frac{\text{ค่าปุ๋ยรวม}}{\text{จำนวนพื้นที่ปลูกทานตะวันรวม}}$$

$$\text{ค่าปุ๋ยเฉลี่ยต่อกิโลกรัมของผลผลิต} = \frac{\text{ค่าปุ๋ยรวม}}{\text{น้ำหนักผลผลิตรวม}}$$

2.3 ค่าสารเคมีกำจัดศัตรูพืช

$$\text{ค่าสารเคมีกำจัดศัตรูพืชเฉลี่ยต่อไร่} = \frac{\text{ค่าสารเคมีกำจัดศัตรูพืชรวม}}{\text{จำนวนพื้นที่ปลูกทานตะวันรวม}}$$

$$\text{ค่าสารเคมีกำจัดศัตรูพืชเฉลี่ยต่อกิโลกรัมของผลผลิต} = \frac{\text{ค่าสารเคมีกำจัดศัตรูพืชรวม}}{\text{น้ำหนักผลผลิตรวม}}$$

2.4 คำนวณเชื้อเพลิง

$$\text{ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงเฉลี่ยต่อไร่} = \frac{\text{ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงรวม}}{\text{จำนวนพื้นที่ปลูกทานตะวันรวม}}$$

$$\text{ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงเฉลี่ยต่อกิโลกรัมของผลผลิต} = \frac{\text{ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงรวม}}{\text{น้ำหนักผลผลิตรวม}}$$

2.5 ค่าเครื่องมือและวัสดุการเกษตร

$$\text{จำนวนเงินรวม} = \text{ค่าเครื่องมือและวัสดุการเกษตร} \times \frac{\text{พื้นที่ปลูกทานตะวัน}}{\text{พื้นที่เพาะปลูกทั้งหมด}} \times \frac{4}{12} \quad (\text{ระยะเวลาปลูกทานตะวัน})$$

$$\text{ค่าเครื่องมือและวัสดุการเกษตรเฉลี่ยต่อไร่} = \frac{\text{จำนวนเงินรวม}}{\text{จำนวนพื้นที่ปลูกทานตะวันรวม}}$$

$$\text{ค่าเครื่องมือและวัสดุการเกษตรเฉลี่ยต่อกิโลกรัมของผลผลิต} = \frac{\text{จำนวนเงินรวม}}{\text{น้ำหนักผลผลิตรวม}}$$

3. ค่าใช้จ่ายอื่น

3.1 ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร

$$\text{จำนวนเงินรวม} = \text{ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร} \times \frac{\text{พื้นที่ปลูกทานตะวัน}}{\text{พื้นที่เพาะปลูกทั้งหมด}} \times \frac{4}{12} \quad (\text{ระยะเวลาปลูกทานตะวัน})$$

$$\text{ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตรเฉลี่ยต่อไร่} = \frac{\text{จำนวนเงินรวม}}{\text{จำนวนพื้นที่ปลูกทานตะวันรวม}}$$

$$\text{ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตรเฉลี่ยต่อกิโลกรัมของผลผลิต} = \frac{\text{จำนวนเงินรวม}}{\text{น้ำหนักผลผลิตรวม}}$$

3.2 ค่าขนส่ง

3.2.1 กรณีที่เกษตรกรจ้างรถขนส่ง

$$\text{ค่าขนส่งเฉลี่ยต่อไร่} = \frac{\text{ค่าจ้างขนส่งรวม}}{\text{จำนวนพื้นที่ปลูกทานตะวันรวม}}$$

$$\text{ค่าขนส่งเฉลี่ยต่อกิโลกรัมของผลผลิต} = \frac{\text{ค่าจ้างขนส่งรวม}}{\text{น้ำหนักผลผลิตรวม}}$$

3.2.2 กรณีที่เกษตรกรขนส่งโดยใช้รถของตนเอง

$$\text{ค่าขนส่งต่อครัวเรือน} = \text{จำนวนคน} \times \text{จำนวนวัน} \times \text{อัตราค่าแรงต่อวัน}$$

$$\text{ค่าขนส่งเฉลี่ยต่อไร่} = \frac{\text{ค่าขนส่งรวมทุกครัวเรือน}}{\text{จำนวนพื้นที่ปลูกทานตะวันรวม}}$$

$$\text{ค่าขนส่งเฉลี่ยต่อกิโลกรัมของผลผลิต} = \frac{\text{ค่าขนส่งรวมทุกครัวเรือน}}{\text{น้ำหนักผลผลิตรวม}}$$

3.3 ดอกเบี้ยเงินกู้

$$\text{ดอกเบี้ยเงินกู้รวม} = \text{เงินกู้ที่ใช้ในการปลูกทานตะวัน} \times \frac{12.5}{100} \times \frac{4}{12} \quad (\text{ระยะเวลาปลูกทานตะวัน})$$

$$\text{ดอกเบี้ยเงินกู้เฉลี่ยต่อไร่} = \frac{\text{ดอกเบี้ยเงินกู้รวม}}{\text{จำนวนพื้นที่ปลูกทานตะวันรวม}}$$

$$\text{ดอกเบี้ยเงินกู้เฉลี่ยต่อกิโลกรัมของผลผลิต} = \frac{\text{ดอกเบี้ยเงินกู้รวม}}{\text{น้ำหนักผลผลิตรวม}}$$

4. ค่าใช้ที่ดิน

$$\text{ค่าใช้ที่ดิน} = \text{จำนวนพื้นที่} \times \text{อัตราค่าเช่าต่อไร่ต่อปี} \times \frac{4}{12} \quad (\text{ระยะเวลาปลูกทานตะวัน})$$

$$\text{ค่าใช้ที่ดินเฉลี่ยต่อไร่} = \frac{\text{ค่าใช้ที่ดินรวม}}{\text{จำนวนพื้นที่ปลูกทานตะวันรวม}}$$

$$\text{ค่าใช้ที่ดินเฉลี่ยต่อกิโลกรัมของผลผลิต} = \frac{\text{ค่าใช้ที่ดินรวม}}{\text{น้ำหนักผลผลิตรวม}}$$

5. ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์การเกษตร

$$\text{ค่าเสื่อมราคา} = \frac{\text{มูลค่ารวม-ราคาซาก}}{\text{อายุใช้งาน}} \times \frac{\text{พื้นที่ปลูกทานตะวัน}}{\text{พื้นที่เพาะปลูกทั้งหมด}} \times \frac{4}{12} \quad \text{(ระยะเวลาปลูกทานตะวัน)}$$

$$\text{ค่าเสื่อมราคาเฉลี่ยไร่} = \frac{\text{ค่าเสื่อมราคา} \text{รวม}}{\text{จำนวนพื้นที่ปลูกทานตะวันรวม}}$$

$$\text{ค่าเสื่อมราคาเฉลี่ยต่อกิโลกรัมของผลผลิต} = \frac{\text{ค่าเสื่อมราคา} \text{รวม}}{\text{น้ำหนักผลผลิตรวม}}$$

6. ผลผลิตเฉลี่ย

$$\text{ผลผลิตเฉลี่ยไร่} = \frac{\text{น้ำหนักผลผลิตรวม}}{\text{จำนวนพื้นที่ปลูกทานตะวันรวม}}$$

7. พื้นที่เพาะปลูกเฉลี่ย

$$\text{พื้นที่เพาะปลูกเฉลี่ยต่อครัวเรือน} = \frac{\text{จำนวนพื้นที่ปลูกทานตะวันรวม}}{\text{จำนวนครัวเรือน}}$$

ต้นทุนการผลิตเมล็ดทานตะวันของฟาร์มขนาดเล็ก

จากการสำรวจพบว่าเกษตรกรในฟาร์มขนาดเล็กจะมีพื้นที่เพาะปลูกทานตะวัน โดยเฉลี่ย 4.54 ไร่ต่อครัวเรือน ผลผลิตเมล็ดทานตะวันเฉลี่ยไร่ละ 190.33 กิโลกรัม ส่วนใหญ่แล้วเกษตรกรจะทำการเพาะปลูกโดยใช้แรงงานในครัวเรือนของตนเองเป็นหลักมากกว่าการเพาะปลูกในจ้างขนาดอื่น ๆ จากตารางที่ 3.1 จะเห็นได้ว่าต้นทุนการผลิตเมล็ดทานตะวันของฟาร์มขนาดเล็กมีดังนี้คือ ต้นทุนการผลิตรวมเฉลี่ยไร่ละ 959.89 บาท ในจำนวนนี้เป็นค่าใช้จ่ายที่จ่ายเป็นเงินสด 573.52 บาท และค่าใช้จ่ายที่ไม่ได้จ่ายเป็นเงินสด 386.37 บาท และจากตารางที่ 3.2 ต้นทุนการผลิตรวมเฉลี่ยต่อกิโลกรัมจะเท่ากับ 5.04 บาท รายละเอียดของต้นทุนการผลิตมีดังนี้

ตารางที่ 3.1 ต้นทุนการผลิตเมล็ดทานตะวัน เฉลี่ยต่อไร่ ของฟาร์มขนาดเล็ก ที่มที่เพาะ

ปลูก 1-5 ไร่ ปีการเพาะปลูก 2529/30

หน่วย : บาท

รายการ	ค่าใช้จ่ายที่ จ่ายเป็นหัว เงินสด	ค่าใช้จ่ายที่ ไม่ได้จ่าย เป็นหัว เงินสด	รวม	ร้อยละ
ค่าแรงงานในการปลูกถึงเก็บเกี่ยว	163.52	216.31	379.83	39.57
ค่าแรงงานในการเตรียมดินและปลูก	93.30	34.43	127.73	13.31
เตรียมดิน	63.10	14.53	77.63	8.09
ปลูก	30.20	19.90	50.10	5.22
ค่าแรงงานในการดูแลรักษา	22.00	74.70	96.70	10.07
ปลูกซ่อม, ถอนแยก	8.35	33.55	41.90	4.36
ใส่ปุ๋ยยูเรีย, ทำหุ่นคลุมโคน	13.65	38.55	52.20	5.44
กำจัดศัตรูพืช	-	2.60	2.60	0.27
ค่าแรงงานในการเก็บเกี่ยว	48.22	107.18	155.40	16.19
เก็บเกี่ยว	30.15	51.90	82.05	8.55
ค่าสีหรือนวด, ผัด และบรรจุ	18.07	55.28	73.35	7.64
ค่าวัสดุการเกษตร	362.39	-	362.39	37.75
ค่าเมล็ดพันธุ์	138.32	-	138.32	14.41
ค่าปุ๋ย	181.50	-	181.50	18.91
ค่าสารเคมีกำจัดศัตรูพืช	1.50	-	1.50	0.15
ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง	39.09	-	39.09	4.07
ค่าเครื่องมือและวัสดุการเกษตร	1.98	-	1.98	0.21
ค่าใช้จ่ายอื่น	47.61	2.70	50.31	5.24
ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร	8.08	-	8.08	0.84
ค่าขนส่ง	16.59	2.70	19.29	2.01
ดอกเบี้ยเงินกู้	22.94	-	22.94	2.39
ค่าใช้จ่ายที่ดิน	-	133.33	133.33	13.89
ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์การเกษตร	-	34.03	34.03	3.55
ต้นทุนการผลิตรวม	573.52	386.37	959.89	100.00

หมายเหตุ : ที่มที่ปลูกทานตะวันรวมเท่ากับ 100 ไร่

ตารางที่ 3.2 ต้นทุนการผลิตเมล็ดทานตะวัน เฉลี่ยต่อกิโลกรัม ของฟาร์มขนาดเล็ก
พื้นที่เพาะปลูก 1-5 ไร่ ปีการเพาะปลูก 2529/30

รายการ	บาท/ก.ก.	ร้อยละ
ค่าแรงงานในการปลูกถึงเก็บเกี่ยว	1.99	39.57
ค่าแรงงานในการเตรียมดินและปลูก	0.67	13.31
เตรียมดิน	0.41	8.09
ปลูก	0.26	5.22
ค่าแรงงานในการดูแลรักษา	0.50	10.07
ปลูกซ่อม, ถอนแยก	0.22	4.36
ใส่ปุ๋ยเรียบ, ทำร่นขุนโคน	0.27	5.44
กำจัดศัตรูพืช	0.01	0.27
ค่าแรงงานในการเก็บเกี่ยว	0.82	16.19
เก็บเกี่ยว	0.43	8.55
ค่าสีหรือฉนวด, ผัด และบรรจุ	0.39	7.64
ค่าวัสดุการเกษตร	1.91	37.75
ค่าเมล็ดพันธุ์	0.73	14.41
ค่าปุ๋ย	0.95	18.91
ค่าสารเคมีกำจัดศัตรูพืช	0.01	0.15
ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง	0.21	4.07
ค่าเครื่องมือและวัสดุการเกษตร	0.01	0.21
ค่าใช้จ่ายอื่น	0.26	5.24
ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร	0.04	0.84
ค่าขนส่ง	0.10	2.01
ดอกเบี้ยเงินกู้	0.12	2.39
ค่าใช้จ่ายที่ดิน	0.70	13.89
ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์การเกษตร	0.18	3.55
ต้นทุนการผลิตรวม	5.04	100.00

หมายเหตุ : ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่เท่ากับ 190.33 กิโลกรัม

1. ค่าแรงงานในการปลูกถึงเก็บเกี่ยว เป็นค่าแรงงานคนและเครื่องจักรตั้งแต่การเตรียมดินจนถึงเก็บเกี่ยว แรงงานที่ใช้มีทั้งแรงงานจ้างและแรงงานในครัวเรือน โดยมีอัตราส่วนค่าจ้างแรงงานต่อแรงงานในครัวเรือนเท่ากับ $43:57$ ($\frac{163.52}{379.83} : \frac{216.31}{379.83}$) เกษตรกรจะมีค่าแรงงานในการปลูกจนถึงเก็บเกี่ยวเฉลี่ย 379.83 บาทต่อไร่ และ 1.99 บาทต่อกิโลกรัม ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายที่มีอัตราส่วนสูงสุดคือร้อยละ 39.57 ของต้นทุนทั้งสิ้นในการผลิตเมล็ดทานตะวัน โดยแบ่งเป็นค่าใช้จ่ายที่จ่ายเป็นเงินสด 163.52 บาทต่อไร่ และค่าใช้จ่ายที่ไม่ได้จ่ายเป็นเงินสด 216.31 บาทต่อไร่ ค่าแรงงานในการปลูกจนกระทั่งเก็บเกี่ยวอาจจำแนกรายละเอียดได้ดังนี้

1.1 ค่าแรงงานในการเตรียมดินและปลูก เกษตรกรจะเสียค่าใช้จ่ายในการเตรียมดินและปลูกเฉลี่ยไร่ละ 127.73 บาท หรือร้อยละ 13.31 ของต้นทุนการผลิตรวม ซึ่งประกอบด้วย

1.1.1 ค่าแรงงานในการเตรียมดิน ส่วนใหญ่เกษตรกรจะเตรียมดินโดยการไถตะ ไถแปร และซักร่อง ซึ่งจะเสียค่าใช้จ่ายเฉลี่ยไร่ละ 77.63 บาท แบ่งเป็นค่าใช้จ่ายที่จ่ายเป็นเงินสด 63.10 บาท และค่าใช้จ่ายที่ไม่ได้จ่ายเป็นเงินสดอันเนื่องมาจากการใช้แรงงานในครัวเรือนของเกษตรกรเอง 14.53 บาท

1.1.2 ค่าแรงงานในการปลูก แรงงานที่ใช้มีทั้งแรงงานจ้างและแรงงานของเกษตรกรเอง เพื่อทำการใส่ปุ๋ยรองพื้นและหยอดเมล็ดพันธุ์ เสียค่าใช้จ่ายเฉลี่ยไร่ละ 50.10 บาท เป็นค่าใช้จ่ายที่จ่ายเป็นเงินสด 30.20 บาท และไม่ได้จ่ายเป็นเงินสด 19.90 บาท

1.2 ค่าแรงงานในการดูแลรักษา เป็นค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นหลังจากขั้นตอนการปลูก ได้แก่ ค่าแรงในการปลูกซ่อม ถอนแยก ใส่ปุ๋ยยูเรีย ทำร่นพุ่มโคน และกำจัดศัตรูพืช จากการสำรวจพบว่า เกษตรกรไม่มีการใช้แรงงานในการรดน้ำ เนื่องจากเป็นการปลูกในช่วงปลายฤดูฝนจะอาศัยน้ำฝนธรรมชาติ จึงไม่มีค่าแรงงานในการรดน้ำ สำหรับการดูแลรักษา มีเกษตรกรมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยไร่ละ 96.70 บาท หรือร้อยละ 10.07 ของต้นทุนการผลิตรวม ซึ่งประกอบด้วย

1.2.1 ค่าแรงงานในการปลูกซ่อมและถอนแยก เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้
แรงงานในครัวเรือนของตนเองในการปลูกซ่อมและถอนแยก คิดเป็นค่าใช้จ่ายเฉลี่ยไร่ละ
41.90 บาท โดยมีค่าใช้จ่ายที่จ่ายเป็นตัวเงินลดรวมอยู่ด้วยเพียง 8.35 บาท ส่วนที่เหลืออีก
33.55 บาท เป็นค่าใช้จ่ายที่ไม่ได้จ่ายเป็นตัวเงินลด

1.2.2 ค่าแรงงานในการใส่ปุ๋ยยูเรียและทำร่นพูนโคน มีทั้งการใช้
แรงงานคนและเครื่องจักรในการใส่ปุ๋ยยูเรียและทำร่นพูนโคน เพื่อช่วยในการเจริญเติบโตและ
เพิ่มความสมบูรณ์ของต้นทานตะวัน โดยเสียค่าใช้จ่ายเฉลี่ยไร่ละ 52.20 บาท แบ่งเป็น
ค่าใช้จ่ายที่จ่ายเป็นตัวเงินลด 13.65 บาท และค่าใช้จ่ายที่ไม่ได้จ่ายเป็นตัวเงินลด 38.55 บาท

1.2.3 ค่าแรงงานในการกำจัดศัตรูพืช จากการสำรวจตัวอย่าง
เกษตรกร ปรากฏว่ามีการใช้แรงงานในการกำจัดศัตรูพืชน้อยมาก และแรงงานที่ใช้เป็นแรงงาน
ในครัวเรือนทั้งสิ้น เฉลี่ยต่อไร่เพียง 2.60 บาท ทั้งนี้เนื่องจากเกษตรกรปลูกในช่วงปลายฤดูฝน
ซึ่งมีฝนตกไม่มากนัก ประกอบกับทานตะวันยังเป็นพืชใหม่สำหรับประเทศไทย จึงมีโรคพืชและ
แมลงศัตรูรบกวนน้อย

1.3 ค่าแรงงานในการเก็บเกี่ยว เป็นค่าแรงงานคนและเครื่องจักรในการ
เก็บเกี่ยว ธน ตาก ค่าสีหรือนวด ทำความสะอาดและบรรจุกระสอบ ประกอบด้วยแรงงานจ้าง
และแรงงานของตนเอง โดยมีค่าแรงงานในการเก็บเกี่ยวจนกระทั่งบรรจุกระสอบเฉลี่ยไร่ละ
155.40 บาท หรือร้อยละ 16.19 ของต้นทุนการผลิตรวม อาจแยกค่าแรงงานในการเก็บเกี่ยว
ออกเป็น

1.3.1 ค่าแรงงานในการเก็บเกี่ยว ซึ่งมีค่าจ้างแรงงานประมาณไร่ละ
82.05 บาท เป็นค่าใช้จ่ายที่จ่ายเป็นตัวเงินลด 30.15 บาท และไม่ได้จ่ายเป็นตัวเงินลด
51.90 บาท ค่าแรงงานในการเก็บเกี่ยวนี้ เป็นค่าใช้จ่ายที่เกษตรกรต้องจ่ายเป็นจำนวนสูงสุด
ในส่วนของค่าแรงงานในการปลูกถึงเก็บเกี่ยว คิดคิดเป็นร้อยละ 8.55 ของต้นทุนการผลิตรวม

1.3.2 ค่าสีหรือนวด ผัด และบรรจุ เป็นการใช้จ่ายแรงงานคนและเครื่อง
จักร ซึ่งมีทั้งแรงงานจ้างและแรงงานของตนเอง เกษตรกรเสียค่าใช้จ่ายในส่วนนี้เฉลี่ยไร่ละ
73.35 บาท ประกอบด้วยค่าใช้จ่ายที่จ่ายเป็นตัวเงินลดและไม่ได้จ่ายเป็นตัวเงินลดเป็นจำนวน
18.07 บาท และ 55.28 บาท ตามลำดับ

2. ค่าวัสดุการเกษตร ได้แก่ ค่าเมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย สารเคมีกำจัดศัตรูพืช น้ำมันเชื้อเพลิง ค่าเครื่องมือและวัสดุการเกษตร ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายที่เกษตรกรจ่ายเป็นตัวเงินล่วงหน้า โดยเฉลี่ย 362.39 บาทต่อไร่ หรือ 1.91 บาทต่อผลผลิต 1 กิโลกรัม คิดเป็นอัตราร้อยละ 37.75 ของต้นทุนการผลิตรวม รายละเอียดค่าใช้จ่ายมีดังนี้

2.1 ค่าเมล็ดพันธุ์ เกษตรกรใช้เมล็ดพันธุ์ทานตะวันเฉลี่ยไร่ละ 1.04 กิโลกรัม ราคา กิโลกรัมละ 133 บาท คิดเป็นค่าเมล็ดพันธุ์ 138.32 บาทต่อไร่

2.2 ค่าปุ๋ย เกษตรกรจ่ายค่าปุ๋ยเฉลี่ยไร่ละ 181.50 บาท ซึ่งเป็นค่าวัสดุการเกษตรที่มีจำนวนสูงสุด โดยคิดเป็นร้อยละ 18.91 ของต้นทุนการผลิตรวม ปุ๋ยที่ใช้ประกอบด้วย

- ปุ๋ยสูตร 15-15-15 ใช้ใส่รองพื้นก่อนหยอดเมล็ดพันธุ์ เฉลี่ยไร่ละ 21.50 กิโลกรัม ราคาเฉลี่ย กิโลกรัมละ 5.14 บาท คิดเป็นเงิน 110.47 บาทต่อไร่

- ปุ๋ยสูตร 46-0-0 หรือยูเรีย เกษตรกรจะใส่พร้อมกับการทำร่นทูนโคน เฉลี่ยไร่ละ 17.75 กิโลกรัม ราคาเฉลี่ย กิโลกรัมละ 4 บาท คิดเป็นเงิน 71.03 บาทต่อไร่

2.3 ค่าสารเคมีกำจัดศัตรูพืช เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ได้ใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช เนื่องจากไม่ค่อมศัตรูพืชบริเวณทานตะวันดังที่ได้กล่าวแล้ว จึงมีค่าใช้จ่ายส่วนนี้เฉลี่ยต่อไร่เพียง 1.50 บาท

2.4 ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง ส่วนใหญ่เกษตรกรจะมีรถแทรกเตอร์ของตนเอง และใช้ในการปลูกทานตะวัน เช่นไถพรวนดิน ชักร่อง นวดเมล็ด เป็นต้น ดังนั้นจึงเสียค่าน้ำมันสำหรับรถแทรกเตอร์และอุปกรณ์การเกษตรอื่น ๆ เฉลี่ยไร่ละ 39.09 บาท

2.5 ค่าเครื่องมือและวัสดุการเกษตร เครื่องมือการเกษตรที่ใช้ในการปลูกทานตะวันที่สำคัญ ได้แก่ เคียว มีด จอบ ส่วนวัสดุการเกษตร ได้แก่ เชิง ซึ่งใช้สำหรับใส่ดอกทานตะวันในขณะที่เกษตรกรเก็บเกี่ยว ค่าเครื่องมือและวัสดุการเกษตรเหล่านี้ คิดเป็นค่าใช้จ่ายเฉลี่ยไร่ละ 1.98 บาท

3. ค่าใช้จ่ายอื่น ประกอบด้วยค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร ค่าขนส่ง และดอกเบี้ยเงินกู้ สำหรับฟาร์มขนาดเล็กนี้มีค่าใช้จ่ายอื่นเฉลี่ย 50.31 บาทต่อไร่ หรือ 0.26 บาทต่อกิโลกรัม คิดเป็นอัตราร้อยละ 5.24 ของต้นทุนการผลิตรวม ซึ่งแบ่งเป็นค่าใช้จ่ายดังนี้

3.1 ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร เป็นค่าใช้จ่ายที่เกษตรกรจ่ายเป็นส่วนตัวเงินสด ทั้งสิ้นเฉลี่ยไร่ละ 8.08 บาท

3.2 ค่าขนส่ง เกษตรกรจะต้องจ่ายค่าขนส่ง เมล็ด, ทานตะวัน ไปจำหน่ายยังแหล่งรับซื้อเฉลี่ยไร่ละ 19.29 บาท เป็นค่าใช้จ่ายที่จ่ายเป็นส่วนตัวเงินสด 16.59 บาท และไม่ได้จ่ายเป็นส่วนตัวเงินสดเนื่องจากขนส่งเอง 2.70 บาท ค่าขนส่งนี้ ถ้าคิดตามน้ำหนักผลผลิต จะเท่ากับ 0.10 บาทต่อกิโลกรัม

3.3 ดอกเบี้ยเงินกู้ เกษตรกรเสียดอกเบี้ยเงินกู้ที่ใช้ในการปลูกทานตะวันเฉลี่ยไร่ละ 22.84 บาท

4. ค่าใช้จ่ายที่ดิน ได้จากการประเมินตามอัตราค่าเช่าที่ดินในท้องถิ่น คิดเป็นเงินเฉลี่ยไร่ละ 133.33 บาท หรือ 0.70 บาทต่อกิโลกรัม คิดเป็นร้อยละ 13.89 ของต้นทุนการผลิตรวม ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายที่ไม่ได้จ่ายเป็นส่วนตัวเงินสดทั้งสิ้น เนื่องจากในฟาร์มขนาดเล็กนี้ เกษตรกรทั้งหมดปลูกทานตะวันในที่ดินของตนเอง

5. ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์การเกษตร ในการปลูกทานตะวัน เกษตรกรจำเป็นต้องใช้เครื่องจักรและอุปกรณ์การเกษตร เช่น รถแทรกเตอร์ รถไถเดินตาม เป็นต้น ดังนั้นจึงคิดค่าเสื่อมราคาเครื่องจักรและอุปกรณ์การเกษตรเหล่านี้เข้าเป็นต้นทุนการผลิตเฉลี่ยไร่ละ 34.03 บาท หรือ 0.18 บาทต่อกิโลกรัม คิดเป็นร้อยละ 3.55 ของต้นทุนการผลิตรวม โดยจัดเป็นค่าใช้จ่ายที่ไม่ได้จ่ายเป็นส่วนตัวเงินสด

ต้นทุนการผลิตเมล็ด, ทานตะวันของฟาร์มขนาดกลาง

จากการสำรวจโดยสอบถามเกษตรกรผู้ลงทุนปลูกทานตะวันในฟาร์มขนาดกลาง พบว่า เกษตรกรใช้พื้นที่ในการเพาะปลูกเฉลี่ย 9.41 ไร่ต่อครัวเรือน ได้ผลผลิตเมล็ดทานตะวันเฉลี่ยไร่ละ 174.52 กิโลกรัม โดยมีค่าใช้จ่ายแรงงานจ้างควบคู่ไปกับแรงงานในครัวเรือน จากตารางที่ 3.3 แสดงให้เห็นว่า เกษตรกรในฟาร์มขนาดกลางนี้ จะมีต้นทุนการผลิตเมล็ดทานตะวันทั้งสิ้นเฉลี่ยไร่ละ 879.15 บาท แบ่งเป็นค่าใช้จ่ายที่จ่ายเป็นส่วนตัวเงินสด 634.88 บาท และค่าใช้จ่ายที่ไม่ได้จ่ายเป็นส่วนตัวเงินสด 244.27 บาท สำหรับการคิดต้นทุนการผลิตเฉลี่ยต่อกิโลกรัมตามตารางที่ 3.4 ปรากฏว่า เกษตรกรมีต้นทุนการผลิตเฉลี่ยกิโลกรัมละ 5.04 บาท โดยมีรายละเอียดของต้นทุนการผลิตดังนี้

ตารางที่ 3.3 ต้นทุนการผลิตเมล็ดทานตะวันเมล็ดอ่อนไร่ ของฟาร์มขนาดกลาง พื้นที่
เพาะปลูก 6-10 ไร่ ปีการเพาะปลูก 2529/30

หน่วย : บาท

รายการ	ค่าใช้จ่ายที่ จ่ายเป็นหัว เมล็ด	ค่าใช้จ่ายที่ ไม่คิดจ่าย เป็นหัว เมล็ด	รวม	ร้อยละ
ค่าแรงงานในการปลูกถึงเก็บเกี่ยว	186.38	102.48	288.86	32.86
ค่าแรงงานในการเตรียมดินและปลูก	75.91	23.43	99.34	11.30
เตรียมดิน	44.20	8.33	52.53	5.98
ปลูก	31.71	15.10	46.81	5.32
ค่าแรงงานในการดูแลรักษา	35.31	32.19	67.50	7.68
ปลูกซ่อม, ถอนแยก	10.94	15.69	26.63	3.03
ใส่ปุ๋ยเรียบ, ทำฟันทอนโคน	24.37	15.12	39.49	4.49
กำจัดศัตรูพืช	-	1.38	1.38	0.16
ค่าแรงงานในการเก็บเกี่ยว	75.16	46.86	122.02	13.88
เก็บเกี่ยว	37.63	33.86	71.49	8.13
ค่าสีหรือมัด, ผัด และบรรจุ	37.53	13.00	50.53	5.75
ค่าวัสดุการเกษตร	364.86	-	364.86	41.50
ค่าเมล็ดพันธุ์	142.96	-	142.96	16.26
ค่าปุ๋ย	166.51	-	166.51	18.94
ค่าสารเคมีกำจัดศัตรูพืช	4.01	-	4.01	0.46
ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง	49.40	-	49.40	5.62
ค่าเครื่องมือและวัสดุการเกษตร	1.98	-	1.98	0.22
ค่าใช้จ่ายอื่น	46.84	1.33	48.17	5.48
ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร	11.00	-	11.00	1.25
ค่าขนส่ง	11.92	1.33	13.25	1.51
ดอกเบี้ยเงินกู้	23.92	-	23.92	2.72
ค่าใช้ที่ดิน	36.80	97.91	134.71	15.32
ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์การเกษตร	-	42.55	42.55	4.84
ต้นทุนการผลิตรวม	634.88	244.27	879.15	100.00

หมายเหตุ : พื้นที่ปลูกทานตะวันรวมเท่ากับ 207 ไร่

ตารางที่ 3.4 ต้นทุนการผลิตเมล็ดทานตะวันเจสียต่อกิโลกรัม ของฟาร์มขนาดกลาง
พื้นที่เพาะปลูก 6-10 ไร่ ปีการเพาะปลูก 2529/30

รายการ	บาท/ก.ก.	ร้อยละ
ค่าแรงงานในการปลูกถึงเก็บเกี่ยว	1.65	32.86
ค่าแรงงานในการเตรียมดินและปลูก	0.57	11.30
เตรียมดิน	0.30	5.98
ปลูก	0.27	5.32
ค่าแรงงานในการดูแลรักษา	0.38	7.68
ปลูกซ่อม, ถอนแยก	0.15	3.03
ใส่ปุ๋ยยูเรีย, ทำร่นชุมชนโคน	0.22	4.49
กำจัดศัตรูพืช	0.01	0.16
ค่าแรงงานในการเก็บเกี่ยว	0.70	13.88
เก็บเกี่ยว	0.41	8.13
ค่าสีหรือนวด, ผัด และบรรจุ	0.29	5.75
ค่าวัสดุการเกษตร	2.09	41.50
ค่าเมล็ดพันธุ์	0.82	16.26
ค่าปุ๋ย	0.96	18.94
ค่าสารเคมีกำจัดศัตรูพืช	0.02	0.46
ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง	0.28	5.62
ค่าเครื่องมือและวัสดุการเกษตร	0.01	0.22
ค่าใช้จ่ายอื่น	0.28	5.48
ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร	0.06	1.25
ค่าขนส่ง	0.08	1.51
ดอกเบี้ยเงินกู้	0.14	2.72
ค่าใช้ที่ดิน	0.77	15.32
ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์การเกษตร	0.25	4.84
ต้นทุนการผลิตรวม	5.04	100.00

หมายเหตุ : ผลผลิตเจสียต่อไร่เท่ากับ 174.52 กิโลกรัม

1. ค่าแรงงานในการปลูกถึงเก็บเกี่ยว เป็นค่าจ้างแรงงานและแรงงานในครัวเรือน ตั้งแต่การเตรียมดินจนกระทั่งเก็บเกี่ยวผลผลิต โดยมีอัตราส่วนค่าจ้างแรงงานต่อแรงงานในครัวเรือน 65:35 ($\frac{186.38}{288.86} : \frac{102.48}{288.86}$) ซึ่งมีทั้งการใช้แรงงานคนและแรงงานเครื่องจักร เกษตรกรมีค่าแรงในการปลูกจนถึงเก็บเกี่ยวเฉลี่ยไร่ละ 288.86 บาท หรือประมาณร้อยละ 32.86 ของต้นทุนการผลิตรวม ในจำนวนนี้เป็นค่าใช้จ่ายที่จ่ายเป็นเงินสด 186.38 บาท และค่าใช้จ่ายที่ไม่ได้จ่ายเป็นเงินสด 102.48 บาท หากคิดค่าแรงงานในการปลูกถึงเก็บเกี่ยวเฉลี่ยต่อน้ำหนักผลผลิตจะเท่ากับ 1.65 บาทต่อกิโลกรัม ค่าแรงงานแยกตามประเภทของกิจกรรมและขั้นตอนการผลิตได้ดังนี้

1.1 ค่าแรงงานในการเตรียมดินและปลูก คำนวณจากค่าแรงงานคนและค่าจ้างแรงงานเครื่องจักรในการเตรียมดินและปลูก เกษตรกรเสียค่าใช้จ่ายเฉลี่ยไร่ละ 99.34 บาท หรือประมาณร้อยละ 11.30 ของต้นทุนการผลิตรวม ได้แก่

1.1.1 ค่าแรงงานในการเตรียมดิน เกษตรกรเสียค่าใช้จ่ายในการไถ 2 ครั้ง และฮักร่องเฉลี่ยไร่ละ 52.53 บาท ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายที่จ่ายเป็นเงินสด 44.20 บาท และไม่ได้จ่ายเป็นเงินสด 8.33 บาท

1.1.2 ค่าแรงงานในการปลูก เป็นค่าแรงงานจ้างและแรงงานในครัวเรือนเพื่อทำการใส่ปุ๋ยรองพื้นและหยอดเมล็ดพันธุ์เฉลี่ยไร่ละ 46.81 บาท แบ่งเป็นค่าใช้จ่ายที่จ่ายเป็นเงินสด 31.71 บาท และไม่ได้จ่ายเป็นเงินสด 15.10 บาท

1.2 ค่าแรงงานในการดูแลรักษา ความเอาใจใส่ในการดูแลรักษาแปลงปลูกตามตารางของเกษตรกรย่อมมีผลต่อผลผลิตด้วย สำหรับฟาร์มขนาดกลางนี้เกษตรกรใช้แรงงานในการดูแลรักษาคิดเป็นค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 67.50 บาทต่อไร่ หรือประมาณร้อยละ 7.68 ของต้นทุนการผลิตรวม รายละเอียดค่าใช้จ่ายมีดังนี้

1.2.1 ค่าแรงงานในการปลูกซ่อมและถอนแยก คิดเป็นค่าใช้จ่ายเฉลี่ยไร่ละ 26.63 บาท ส่วนใหญ่เป็นการใช้แรงงานในครัวเรือนของเกษตรกรเอง ซึ่งจะเห็นว่าในจำนวนนี้มีค่าใช้จ่ายที่ไม่ได้จ่ายเป็นเงินสด 15.69 บาท ส่วนที่เหลืออีก 10.94 บาท เป็นค่าใช้จ่ายที่จ่ายเป็นเงินสด

1.2.2 ค่าแรงงานในการใส่ปุ๋ยยูเรียและทำรูนุทโคท เกษตรกรอาจใช้แรงงานคนหรือเครื่องจักรในการใส่ปุ๋ยยูเรียและทำรูนุทโคท ทั้งนี้เกษตรกรจะเสียค่าใช้จ่ายเฉลี่ยไร่ละ 39.49 บาท โดยแบ่งเป็นค่าใช้จ่ายที่จ่ายเป็นเงินสด 24.37 บาท และค่าใช้จ่ายที่ไม่ได้จ่ายเป็นเงินสด 15.12 บาท

1.2.3 ค่าแรงงานในการกำจัดศัตรูพืช เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ต้องใช้แรงงานในการกำจัดศัตรูพืช เนื่องจากไม่ค่อยมีโรคพืชและแมลงศัตรูรบกวนทานตะวัน ทำให้มีค่าใช้จ่ายทางด้านนี้เฉลี่ยเพียงไร่ละ 1.38 บาท ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายที่ไม่ได้จ่ายเป็นเงินสดทั้งสิ้น

1.3 ค่าแรงงานในการเก็บเกี่ยว ประกอบด้วยค่าแรงงานคนและเครื่องจักรในการเก็บเกี่ยว ขน ตาก ค่าสีหรือนวด ทำความสะอาด และบรรจุกระสอบ คิดเป็นค่าแรงงานจ้างและแรงงานในครัวเรือนของเกษตรกรเองเฉลี่ย 122.02 บาท ต่อไร่หรือร้อยละ 13.88 ของต้นทุนการผลิตรวม โดยแบ่งออกเป็น

1.3.1 ค่าแรงงานในการเก็บเกี่ยว คิดเป็นค่าใช้จ่ายเฉลี่ยไร่ละ 71.49 บาท ซึ่งมีค่าใช้จ่ายที่จ่ายเป็นเงินสดและไม่ได้จ่ายเป็นเงินสด เป็นจำนวน 37.63 บาท และ 33.86 บาท ตามลำดับ ค่าแรงงานในการเก็บเกี่ยวนี้เป็นค่าใช้จ่ายที่มีอัตราส่วนสูงสุดในส่วนของค่าแรงงานในการปลูกถึงเก็บเกี่ยว โดยมีอัตราร้อยละประมาณ 8.13 ของต้นทุนการผลิตรวม

1.3.2 ค่าสีหรือนวดมัดและบรรจุ แรงงานที่ใช้มีทั้งแรงงานคนและแรงงานเครื่องจักร เกษตรกรมีค่าใช้จ่ายซึ่งคำนวณจากการจ้างแรงงานและการใช้แรงงานในครัวเรือนเฉลี่ยไร่ละ 50.53 บาท โดยส่วนใหญ่เป็นค่าจ้างแรงงาน คือ ค่าใช้จ่ายที่จ่ายเป็นเงินสด 37.53 บาท ส่วนที่เหลืออีก 13.00 บาท เป็นค่าใช้จ่ายที่ไม่ได้จ่ายเป็นเงินสด

2. ค่าวัสดุการเกษตร เป็นค่าใช้จ่ายที่เกษตรกรจ่ายเป็นเงินสดทั้งสิ้นเฉลี่ยไร่ละ 364.86 บาท หรือ 2.09 บาทต่อกิโลกรัม ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายที่มีอัตราส่วนสูงสุดคือคิดเป็นร้อยละ 41.50 ของต้นทุนการผลิตรวม รายละเอียดค่าวัสดุการเกษตรมีดังนี้

2.1 ค่าเมล็ดพันธุ์ เกษตรกรใช้เมล็ดพันธุ์ทานตะวันเฉลี่ย 1.07 กิโลกรัมต่อไร่ โดยราคาเมล็ดพันธุ์กิโลกรัมละ 133 บาท คิดเป็นค่าใช้จ่าย 142.96 บาทต่อไร่

2.2 ค่าปุ๋ย เกษตรกรจ่ายค่าปุ๋ยเฉลี่ยไร่ละ 166.51 บาท ซึ่งเป็นค่าวัสดุ การเกษตรที่มีจำนวนสูงสุด โดยคิดเป็นร้อยละ 18.94 ของต้นทุนการผลิตรวม ปุ๋ยที่ใช้ประกอบด้วย

-ปุ๋ยสูตร 15-15-15 ใช้สำหรับใส่รองพื้นก่อนหยอดเมล็ดพันธุ์เฉลี่ย ไร่ละ 22.46 กิโลกรัม ราคาเฉลี่ยกิโลกรัมละ 5.19 บาท คิดเป็นเงิน 116.48 บาทต่อไร่

-ปุ๋ยสูตร 46-0-0 หรือยูเรียเกษตรกรจะใส่พร้อมกับการทำร่นทูนโคน เฉลี่ยไร่ละ 12.44 กิโลกรัม ราคาเฉลี่ยกิโลกรัมละ 4.02 บาท คิดเป็นเงิน 50.03 บาทต่อไร่

2.3 ค่าสารเคมีกำจัดศัตรูพืช เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ได้ใช้สารเคมีในการกำจัด ศัตรูพืช จึงมีค่าใช้จ่ายในส่วนนี้เฉลี่ยไร่ละเพียง 4.01 บาท

2.4 ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง เป็นค่าน้ำมันสำหรับเครื่องจักรและอุปกรณ์การเกษตร ที่ใช้ในการปลูกทานตะวันเฉลี่ยไร่ละ 49.40 บาท

2.5 ค่าเครื่องมือและวัสดุการเกษตร ที่สำคัญ ได้แก่ เคียว ฝัด จอบ และ เข่ง ค่าเครื่องมือและวัสดุการเกษตรเหล่านี้คิดเป็นค่าใช้จ่ายเฉลี่ยไร่ละ 1.98 บาท

3. ค่าใช้จ่ายอื่น ประกอบด้วยค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร ค่าขนส่ง และดอกเบี้ย เงินกู้ ซึ่งรวมแล้วคิดเป็นค่าใช้จ่ายเฉลี่ยไร่ละ 48.17 บาท หรือ 0.28 บาทต่อกิโลกรัม คิดเป็นร้อยละประมาณ 5.48 ของต้นทุนการผลิตรวม มีรายละเอียดค่าใช้จ่ายดังต่อไปนี้

3.1 ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร เป็นค่าใช้จ่ายที่เกษตรกรจ่ายเป็นตัว เงินสดทั้งสิ้น เฉลี่ยไร่ละ 11 บาท

3.2 ค่าขนส่ง เป็นค่าขนส่งเมล็ดทานตะวันไปจำหน่ายยังแหล่งรับซื้อเฉลี่ย ไร่ละ 13.25 บาท ซึ่งแบ่งเป็นค่าใช้จ่ายที่เกษตรกรจ่ายเป็นเงินสด 11.92 บาท และ ค่าใช้จ่ายที่ไม่ได้จ่ายเป็นเงินสด 1.33 บาท หรือคิดค่าขนส่งต่อน้ำหนักเมล็ดทานตะวัน กิโลกรัมละ 0.08 บาท

3.3 ดอกเบี้ยเงินกู้ เกษตรกรต้องจ่ายดอกเบี้ยเงินกู้ที่ใช้ในการปลูกทานตะวัน สำหรับพำรณขนาดกลางนี้เฉลี่ยไร่ละ 23.92 บาท

4. ค่าใช้จ่ายที่ดิน ประเมินจากค่าเช่าที่ดินในท้องถิ่น โดยเกษตรกรมีค่าใช้จ่ายที่ดิน ในการปลูกทานตะวันเฉลี่ยไร่ละ 134.71 บาท หรือ 0.77 บาทต่อกิโลกรัม คิดเป็นร้อยละ 15.32 ของต้นทุนการผลิตรวม แบ่งเป็นค่าใช้จ่ายที่จ่ายเป็นเงินสด 36.80 บาท และ ค่าใช้จ่ายที่ไม่ได้จ่ายเป็นเงินสดเนื่องจากปลูกในที่ดินของตนเอง 97.91 บาท

5. ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์การเกษตร จากการคำนวณค่าเสื่อมราคาตามวิธีเส้นตรง โดยเฉลี่ยเกษตรกรจะมีค่าเสื่อมราคาไร่ละ 42.55 บาท หรือ 0.25 บาทต่อกิโลกรัม คิดเป็น ร้อยละ 4.84 ของต้นทุนการผลิตรวม ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์การเกษตรนี้ จัดเป็นค่าใช้จ่ายที่ไม่ได้จ่ายเป็นเงินสด

ต้นทุนการผลิตเมล็ดทานตะวันของฟาร์มขนาดใหญ่

จากการสำรวจพบว่า เกษตรกรที่ทำการเพาะปลูกทานตะวันในฟาร์มขนาดใหญ่ โดยเฉลี่ยจะมีพื้นที่เพาะปลูก 21.55 ไร่ต่อครัวเรือน ผลผลิตเมล็ดทานตะวันเฉลี่ยไร่ละ 161.85 กิโลกรัม และการเพาะปลูกส่วนใหญ่จะทำโดยอาศัยการจ้างแรงงานมากกว่าการใช้ แรงงานในครัวเรือนของเกษตรกรเอง จากตารางที่ 3.5 จะเห็นว่าการผลิตเมล็ด ทานตะวันในฟาร์มขนาดใหญ่ มีต้นทุนการผลิตรวมเฉลี่ยไร่ละ 776.19 บาท ซึ่งประกอบด้วย ค่าใช้จ่ายที่จ่ายเป็นเงินสด 575.48 บาท และค่าใช้จ่ายที่ไม่ได้จ่ายเป็นเงินสด 200.71 บาทต่อไร่ และจากตารางที่ 3.6 ต้นทุนการผลิตรวมเฉลี่ยต่อกิโลกรัมจะเท่ากับ 4.80 บาท รายละเอียดของต้นทุนการผลิตมีดังนี้

1. ค่าแรงงานในการปลูกถึงเก็บเกี่ยว เป็นค่าแรงงานคนและแรงงานเครื่องจักร ที่ใช้ในการเตรียมดินจนกระทั่งเก็บเกี่ยวผลผลิต โดยมีอัตราส่วนค่าจ้างแรงงานต่อแรงงานใน ครัวเรือนของเกษตรกรเองเท่ากับ $75:25$ ($\frac{181.51}{241.60} : \frac{60.09}{241.60}$) เกษตรกรเสียค่าแรงงาน ในการปลูกถึงเก็บเกี่ยวเฉลี่ยไร่ละ 241.60 บาท หรือประมาณร้อยละ 31.13 ของต้นทุน การผลิตรวม ประกอบด้วยค่าใช้จ่ายที่จ่ายเป็นเงินสด 181.51 บาท และค่าใช้จ่ายที่ไม่ได้ จ่ายเป็นเงินสด 60.09 บาท ถ้าคิดค่าแรงงานในการปลูกถึงเก็บเกี่ยวเฉลี่ยต่อน้ำหนักผลผลิต จะเท่ากับกิโลกรัมละ 1.49 บาท ซึ่งได้แก่ ค่าแรงงานดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3.5 ต้นทุนการผลิตเมล็ดทานตะวันเฉลี่ยต่อไร่ ของฟาร์มขนาดใหญ่ พื้นที่
เพาะปลูกมากกว่า 10 ไร่ ปีการเพาะปลูก 2529/30

หน่วย : บาท

รายการ	ค่าใช้จ่ายที่ จ่ายเป็นตัว เงินสด	ค่าใช้จ่ายที่ ไม่ได้จ่าย เป็นตัว เงินสด	รวม	ร้อยละ
ค่าแรงงานในการปลูกถึงเก็บเกี่ยว	181.51	60.09	241.60	31.13
ค่าแรงงานในการเตรียมดินและปลูก	97.67	12.16	109.83	14.15
เตรียมดิน	71.28	2.89	74.17	9.56
ปลูก	26.39	9.27	35.66	4.59
ค่าแรงงานในการดูแลรักษา	16.22	19.08	35.30	4.55
ปลูกซ่อม, ถอนแยก	3.67	7.43	11.10	1.43
ใส่ปุ๋ยยูเรีย, ทำร่มคลุมโคน	12.55	11.48	24.03	3.10
กำจัดศัตรูพืช	-	0.17	0.17	0.02
ค่าแรงงานในการเก็บเกี่ยว	67.62	28.85	96.47	12.43
เก็บเกี่ยว	28.68	20.09	48.77	6.28
ค่าสีหรือมวด, ผัด และบรรจุ	38.94	8.76	47.70	6.15
ค่าวัสดุการเกษตร	335.42	-	335.42	43.21
ค่าเมล็ดพันธุ์	140.58	-	140.58	18.11
ค่าปุ๋ย	161.71	-	161.71	20.83
ค่าสารเคมีกำจัดศัตรูพืช	0.32	-	0.32	0.04
ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง	30.77	-	30.77	3.97
ค่าเครื่องมือและวัสดุการเกษตร	2.04	-	2.04	0.26
ค่าใช้จ่ายอื่น	38.86	0.66	39.52	5.09
ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร	6.44	-	6.44	0.83
ค่าขนส่ง	10.19	0.66	10.85	1.40
ดอกเบี้ยเงินกู้	22.23	-	22.23	2.86
ค่าใช้จ่ายที่ดิน	19.69	113.64	133.33	17.18
ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์การเกษตร	-	26.32	26.32	3.39
ต้นทุนการผลิตรวม	575.48	200.71	776.19	100.00

หมายเหตุ : พื้นที่ปลูกทานตะวันรวมเท่ากับ 474 ไร่

ตารางที่ 3.6 ต้นทุนการผลิตเมล็ดทานตะวันเจี๊ยบต่อกิโลกรัม ของฟาร์มขนาดใหญ่
พื้นที่เพาะปลูกมากกว่า 10 ไร่ ปีการเพาะปลูก 2529/30

รายการ	บาท/ก.ก.	ร้อยละ
ค่าแรงงานในการปลูกถึงเก็บเกี่ยว	1.49	31.13
ค่าแรงงานในการเตรียมดินและปลูก	0.68	14.15
เตรียมดิน	0.46	9.56
ปลูก	0.22	4.59
ค่าแรงงานในการดูแลรักษา	0.22	4.55
ปลูกซ่อม, ถอนแยก	0.07	1.43
ใส่ปุ๋ยยูเรีย, ทั่วไร่ทุก 10 วัน	0.15	3.10
กำจัดศัตรูพืช	0.00	0.02
ค่าแรงงานในการเก็บเกี่ยว	0.59	12.43
เก็บเกี่ยว	0.30	6.28
ค่าสีหรือนวด, ผัด และบรรจุ	0.29	6.15
ค่าวัสดุการเกษตร	2.07	43.21
ค่าเมล็ดพันธุ์	0.87	18.11
ค่าปุ๋ย	1.00	20.83
ค่าสารเคมีกำจัดศัตรูพืช	0.00	0.04
ค่าไม้ค้ำเชื้อเพลิง	0.19	3.97
ค่าเครื่องมือและวัสดุการเกษตร	0.01	0.26
ค่าใช้จ่ายอื่น	0.25	5.09
ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร	0.04	0.83
ค่าขนส่ง	0.07	1.40
ดอกเบี้ยเงินกู้	0.14	2.86
ค่าใช้ที่ดิน	0.83	17.18
ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์การเกษตร	0.16	3.39
ต้นทุนการผลิตรวม	4.80	100.00

หมายเหตุ : ผลผลิตเจี๊ยบต่อไร่เท่ากับ 161.85 กิโลกรัม

1.1 ค่าแรงงานในการเตรียมดินและปลูก เป็นค่าแรงงานคนและแรงงานเครื่องจักรเฉลี่ยไร่ละ 109.83 บาท หรือประมาณร้อยละ 14.15 ของต้นทุนการผลิตรวม แบ่งเป็น

1.1.1 ค่าแรงงานในการเตรียมดิน เกษตรกรเสียค่าใช้จ่ายในการไถและซักร่องเฉลี่ย 74.17 บาทต่อไร่ ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายที่มีจำนวนสูงที่สุดในส่วนของค่าแรงงานในการปลูกถึงเก็บเกี่ยว คิดเป็นร้อยละ 9.56 ของต้นทุนการผลิตรวม แบ่งเป็นค่าใช้จ่ายที่จ่ายเป็นเงินสด 71.28 บาท และไม่ได้จ่ายเป็นเงินสด 2.89 บาทต่อไร่

1.1.2 ค่าแรงงานในการปลูก เกษตรกรจะเสียค่าใช้จ่ายเฉลี่ยไร่ละ 35.66 บาท เพื่อทำการใส่ปุ๋ยรองพื้นและหยอดเมล็ดพันธุ์ โดยมีค่าใช้จ่ายที่จ่ายเป็นเงินสด 26.39 บาท และค่าใช้จ่ายที่ไม่ได้จ่ายเป็นเงินสด 9.27 บาท

1.2 ค่าแรงงานในการดูแลรักษา สำหรับฟาร์มขนาดใหญ่มีเกษตรกรจะมีค่าใช้จ่ายในการดูแลรักษาเฉลี่ยไร่ละ 35.30 บาท หรือร้อยละ 4.55 ของต้นทุนการผลิตรวม โดยมีค่าใช้จ่ายดังนี้

1.2.1 ค่าแรงงานในการปลูกซ่อมและถอนแยก แรงงานที่ใช้ส่วนมากเป็นแรงงานในครัวเรือน คิดเป็นค่าแรงงานในการปลูกซ่อมและถอนแยกเฉลี่ยไร่ละ 11.10 บาท โดยเกษตรกรจ่ายเป็นเงินสดเพียง 3.67 บาท ส่วนอีก 7.43 บาท ไม่ได้จ่ายเป็นเงินสด

1.2.2 ค่าแรงงานในการใส่ปุ๋ยยูเรียและทำรูนุทโมค เกษตรกรอาจใช้แรงงานคนหรือแรงงานเครื่องจักร ซึ่งโดยเฉลี่ยจะมีค่าใช้จ่ายไร่ละ 24.03 บาท แบ่งเป็นค่าใช้จ่ายที่จ่ายเป็นเงินสด 12.55 บาท และไม่ได้จ่ายเป็นเงินสด 11.48 บาท

1.2.3 ค่าแรงงานในการกำจัดศัตรูพืช เป็นค่าแรงงานในครัวเรือน ทั้งสิ้นเฉลี่ยไร่ละเพียง 0.17 บาท เนื่องจากมีศัตรูพืชรบกวนทานตะวันไม่มาก เกษตรกรจึงเสียค่าใช้จ่ายทางด้านนี้น้อย

1.3 ค่าแรงงานในการเก็บเกี่ยว มีทั้งการใช้แรงงานคนและแรงงานเครื่องจักรเพื่อทำการเก็บเกี่ยวผลผลิต ขน ตาก สีหรือนวด ให้ความสะอาดและบรรจุกระสอบ รวมกันเป็นค่าใช้จ่ายเฉลี่ยไร่ละ 96.47 บาท หรือร้อยละ 12.43 ของต้นทุนการผลิตรวม อาจแยกค่าแรงงานในการเก็บเกี่ยวออกเป็น

1.3.1 ค่าแรงงานในการเก็บเกี่ยว ซึ่งเป็นจำนวนเงินประมาณไร่ละ 48.77 บาท แบ่งเป็นค่าใช้จ่ายที่จ่ายเป็นตัวเงินสด 28.68 บาท และค่าใช้จ่ายที่ไม่ได้จ่ายเป็นตัวเงินสด 20.09 บาท

1.3.2 ค่าสีหรือนวดเมล็ดและบรรจุ ประกอบด้วยแรงงานจ้างและแรงงานในครัวเรือน โดยมีทั้งการใช้แรงงานคนและแรงงานเครื่องจักร เพื่อกำการสีหรือนวดเมล็ด และบรรจุเมล็ดตอกทานตะวัน ซึ่งเกษตรกรจะเสียค่าใช้จ่ายเฉลี่ยไร่ละ 47.70 บาท โดยจ่ายเป็นตัวเงินสด 38.94 บาท และไม่ได้จ่ายเป็นตัวเงินสด 8.76 บาท

2. ค่าวัสดุการเกษตร เกษตรกรผู้ปลูกทานตะวันในฟาร์มขนาดใหญ่จะเสียค่าใช้จ่ายประเภทค่าวัสดุการเกษตร เฉลี่ยไร่ละ 335.42 บาท หรือ 2.07 บาทต่อกิโลกรัม ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายที่มีอัตราส่วนสูงสุดโดยคิดเป็นร้อยละ 43.21 ของต้นทุนการผลิตรวม และเป็นค่าใช้จ่ายที่เกษตรกรต้องจ่ายเป็นตัวเงินสดทั้งสิ้น ประกอบด้วย

2.1 ค่าเมล็ดพันธุ์ เกษตรกรใช้เมล็ดพันธุ์ทานตะวันเฉลี่ย 1.06 กิโลกรัมต่อไร่ ราคาต่อกิโลกรัมละ 133 บาท คิดเป็นค่าเมล็ดพันธุ์ 140.58 บาทต่อไร่

2.2 ค่าปุ๋ย เป็นค่าใช้จ่ายที่มีจำนวนสูงสุดในส่วนของค่าวัสดุการเกษตร คือ คิดเป็นร้อยละ 20.83 ของต้นทุนการผลิตรวม หรือ 161.71 บาทต่อไร่ ปุ๋ยที่ใช้ ได้แก่

- ปุ๋ยสูตร 15-15-15 ใช้ใส่รองพื้นก่อนหยอดเมล็ดพันธุ์เฉลี่ยไร่ละ 18.88 กิโลกรัม ราคาเฉลี่ยต่อกิโลกรัมละ 5.16 บาท คิดเป็นเงิน 97.47 บาทต่อไร่

- ปุ๋ยสูตร 46-0-0 หรือยูเรีย เกษตรกรจะใส่พร้อมกับการทำร่นพุ่มโคนเฉลี่ยไร่ละ 16.03 กิโลกรัม ราคาเฉลี่ยต่อกิโลกรัมละ 4.01 บาท คิดเป็นเงิน 64.24 บาทต่อไร่

2.3 ค่าสารเคมีกำจัดศัตรูพืช ส่วนมากเกษตรกรไม่ได้ใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืช ทำให้มีค่าใช้จ่ายประเภทนี้เฉลี่ยเพียง 0.32 บาทต่อไร่

2.4 ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง เกษตรกรผู้ปลูกทานตะวันในฟาร์มขนาดใหญ่ จะเสียค่าน้ำมันเชื้อเพลิงเป็นเงินเฉลี่ยไร่ละ 30.77 บาท

2.5 ค่าเครื่องมือและวัสดุการเกษตร ที่สำคัญ ได้แก่ เคียว มีด จอบ และเข่ง คิดเป็นค่าใช้จ่ายเฉลี่ยไร่ละ 2.04 บาท

3. ค่าใช้จ่ายอื่น เป็นค่าใช้จ่ายที่จำเป็นต้องเกิดขึ้นถึงแม้จะไม่เกี่ยวกับการปลูกทานตะวันโดยตรง สำหรับฟาร์มขนาดใหญ่ เกษตรกรมีค่าใช้จ่ายอื่นเฉลี่ยไร่ละ 39.52 บาท หรือ 0.25 บาทต่อกิโลกรัม คิดเป็นอัตราร้อยละประมาณ 5.09 ของต้นทุนการผลิตรวม รายละเอียดค่าใช้จ่ายมีดังนี้

3.1 ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร เป็นค่าใช้จ่ายที่เกษตรกรจ่ายเป็นส่วนตัวเงินสดเพื่อซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตรที่ใช้ในการผลิตเมล็ดทานตะวัน โดยมีค่าซ่อมแซมเฉลี่ยไร่ละ 6.44 บาท

3.2 ค่าขนส่ง เกษตรกรเสียค่าขนส่งเมล็ดทานตะวันไปจำหน่ายยังแหล่งรับซื้อเฉลี่ยไร่ละ 10.85 บาท แบ่งเป็นค่าใช้จ่ายที่จ่ายเป็นส่วนตัวเงินสด 10.19 บาท และค่าใช้จ่ายที่ไม่ได้จ่ายเป็นส่วนตัวเงินสด 0.66 บาท คิดเป็นค่าขนส่งต่อน้ำหนักเมล็ดทานตะวัน กิโลกรัมละ 0.07 บาท

3.3 ดอกเบี้ยเงินกู้ เกษตรกรต้องเสียดอกเบี้ยเงินกู้ที่ใช้ในการปลูกทานตะวัน สำหรับฟาร์มขนาดใหญ่มีเฉลี่ยไร่ละ 22.23 บาท

4. ค่าใช้ที่ดิน เกษตรกรเสียค่าเช่าหรือค่าใช้ที่ดินในการเพาะปลูกทานตะวันเฉลี่ยไร่ละ 133.33 บาท หรือ 0.83 บาทต่อกิโลกรัม คิดเป็นร้อยละ 17.18 ของต้นทุนการผลิตรวม ประกอบด้วยค่าใช้จ่ายที่จ่ายเป็นส่วนตัวเงินสด 19.69 บาท และไม่ได้จ่ายเป็นส่วนตัวเงินสด 113.64 บาท

5. ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์การเกษตร เป็นค่าใช้จ่ายที่เกษตรกรไม่ได้จ่ายเป็นส่วนตัวเงินสด โดยคำนวณตามวิธีเส้นตรงจะได้ค่าเสื่อมราคาเฉลี่ยไร่ละ 26.32 บาท หรือ 0.16 บาทต่อกิโลกรัม คิดเป็นร้อยละ 3.39 ของต้นทุนการผลิตรวม

ต้นทุนการผลิตเฉลี่ยต่อไร่ และ เฉลี่ยต่อกิโลกรัมของฟาร์มทุกขนาดได้แสดงไว้ในตารางที่

3.7 และ 3.8

ตารางที่ 3.7 ต้นทุนการผลิตเมล็ดทานตะวันเฉลี่ยต่อไร่ ของฟาร์มทุกขนาด ปีการเพาะปลูก 2529/30

หน่วย: บาท

รายการ	ค่าใช้จ่ายที่ จ่ายเป็นตัว เงินสด	ค่าใช้จ่ายที่ ไม่ได้จ่าย เป็นตัว เงินสด	รวม	ร้อยละ
ค่าแรงงานในการปลูกถึงเก็บเกี่ยว	180.50	91.33	271.83	32.87
ค่าแรงงานในการเตรียมดินและปลูก	91.35	18.00	109.35	13.22
เตรียมดิน	63.06	5.82	68.88	8.33
ปลูก	28.29	12.18	40.47	4.89
ค่าแรงงานในการดูแลรักษา	22.02	29.67	51.69	6.25
ปลูกซ่อม, ถอนแยก	6.20	12.96	19.16	2.32
ใส่ปุ๋ยยูเรีย, ทำรูหลุมโคน	15.82	15.91	31.73	3.84
กำจัดศัตรูพืช	-	0.80	0.80	0.09
ค่าแรงงานในการเก็บเกี่ยว	67.13	43.66	110.79	13.40
เก็บเกี่ยว	31.24	27.82	59.06	7.14
ค่าสีหรือนวด, ฝัด และบรรจุ	35.89	15.84	51.73	6.26
ค่าวัสดุการเกษตร	346.67	-	346.67	41.92
ค่าเมล็ดพันธุ์	140.92	-	140.92	17.04
ค่าปุ๋ย	165.51	-	165.51	20.01
ค่าสารเคมีกำจัดศัตรูพืช	1.45	-	1.45	0.18
ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง	36.77	-	36.77	4.45
ค่าเครื่องมือและวัสดุการเกษตร	2.02	-	2.02	0.24
ค่าใช้จ่ายอื่น	42.10	1.10	43.20	5.22
ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร	7.86	-	7.86	0.95
ค่าขนส่ง	11.47	1.10	12.57	1.52
ดอกเบี้ยเงินกู้	22.77	-	22.77	2.75
ค่าใช้จ่ายที่ดิน	21.70	111.99	133.69	16.17
ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์การเกษตร	-	31.61	31.61	3.82
ต้นทุนการผลิตรวม	590.97	236.03	827.00	100.00

หมายเหตุ : หนึ่งไร่ปลูกทานตะวันรวมเท่ากับ 781 ไร่

ตารางที่ 3.8 ต้นทุนการผลิตเมล็ดทานตะวันเฉลี่ยต่อกิโลกรัม ของฟาร์มทุกขนาด ปีการเพาะปลูก 2529/30

รายการ	บาท/ก.ก.	ร้อยละ
ค่าแรงงานในการปลูกถึงเก็บเกี่ยว	1.62	32.87
ค่าแรงงานในการเตรียมดินและปลูก	0.85	13.22
เตรียมดิน	0.41	8.33
ปลูก	0.24	4.89
ค่าแรงงานในการดูแลรักษา	0.31	6.25
ปลูกซ่อม, ถอนแยก	0.11	2.32
ใส่ปุ๋ยยูเรีย, ทำร่มเงาโคน	0.19	3.84
กำจัดศัตรูพืช	0.01	0.09
ค่าแรงงานในการเก็บเกี่ยว	0.66	13.40
เก็บเกี่ยว	0.35	7.14
ค่าสีหรือนวด, ผัด และบรรจุ	0.31	6.26
ค่าวัสดุการเกษตร	2.05	41.92
ค่าเมล็ดพันธุ์	0.83	17.04
ค่าปุ๋ย	0.98	20.01
ค่าสารเคมีกำจัดศัตรูพืช	0.01	0.18
ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง	0.22	4.45
ค่าเครื่องมือและวัสดุการเกษตร	0.01	0.24
ค่าใช้จ่ายอื่น	0.25	5.22
ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร	0.05	0.95
ค่าขนส่ง	0.07	1.52
ดอกเบี้ยเงินกู้	0.13	2.75
ค่าใช้ที่ดิน	0.79	16.17
ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์การเกษตร	0.19	3.82
ต้นทุนการผลิตรวม	4.90	100.00

หมายเหตุ : ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่เท่ากับ 168.86 กิโลกรัม

การวิเคราะห์ต้นทุนการผลิต เมล็ดทานตะวัน

ในการศึกษาต้นทุนการผลิต เมล็ดทานตะวัน ต้นทุนที่เกิดขึ้นสามารถแยกตามลักษณะที่ต้นทุนนั้นจะ เปลี่ยนแปรไปตามปริมาณการผลิตได้ 2 ประเภท คือ

1. ต้นทุนผันแปร (Variable Cost) หมายถึง ค่าใช้จ่ายที่มีลักษณะแปรเปลี่ยนไปในอัตราส่วนเดียวกันกับปริมาณการผลิต ดังนั้นต้นทุนต่อหน่วยของค่าใช้จ่ายประเภทนี้จะคงที่ไม่ว่าปริมาณการผลิตจะเพิ่มขึ้นหรือลดลง
2. ต้นทุนคงที่ (Fixed Cost) หมายถึง ค่าใช้จ่ายที่มีลักษณะเป็นจำนวนคงที่สำหรับปริมาณการผลิตจนถึงระดับหนึ่ง ภายในระดับการผลิตนั้น ไม่ว่าปริมาณการผลิตจะเพิ่มขึ้นหรือลดลง ค่าใช้จ่ายประเภทนี้จะมีจำนวนคงที่ ดังนั้นต้นทุนต่อหน่วยของค่าใช้จ่ายประเภทนี้จะลดลงเมื่อปริมาณการผลิตเพิ่มขึ้น และในทางกลับกันต้นทุนต่อหน่วยผลผลิตจะสูงขึ้นเมื่อปริมาณการผลิตลดลง²

ดังนั้น ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในการผลิตเมล็ดทานตะวัน ของฟาร์มขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ซึ่งแสดงไว้ในตารางที่ 3.1-3.6 อาจนำมาจัดประเภทเป็นต้นทุนผันแปรและต้นทุนคงที่ได้ดังต่อไปนี้

1. ต้นทุนผันแปรในการผลิตเมล็ดทานตะวัน หมายถึง ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น และมีความสัมพันธ์ โดยตรงกับปริมาณการผลิตเมล็ดทานตะวัน ตั้งแต่การเตรียมดินปลูก จนถึงการเก็บเกี่ยวและนำผลผลิตไปจำหน่ายยังแหล่งรับซื้อ ได้แก่ ค่าแรงงานในการปลูกถึงเก็บเกี่ยว ซึ่งประกอบด้วยค่าแรงงานในการเตรียมดินและปลูก ค่าแรงงานในการดูแลรักษา และค่าแรงงานในการเก็บเกี่ยว ค่าวัสดุการเกษตร ประกอบด้วย ค่าเมล็ดพันธุ์ ค่าปุ๋ย ค่าสารเคมี กำจัดศัตรูพืช ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง ค่าเครื่องมือและวัสดุการเกษตร และค่าใช้จ่ายอื่นซึ่งประกอบด้วย ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร ค่าขนส่ง และดอกเบี้ยเงินกู้ โดยรายละเอียดต้นทุนผันแปรของฟาร์มแต่ละขนาดมีดังนี้

² iew แชน สนิทวงศ์ ณ อยุธยา, คำลัตราจารย์, การบัญชีต้นทุน (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523), หน้า 15-16.

ตารางที่ 3.9 ต้นทุนผันแปรและต้นทุนคงที่เฉลี่ยต่อไร่ ในการผลิตเมล็ดทานตะวัน

ของฟาร์มขนาดเล็ก พื้นที่เพาะปลูก 1-5 ไร่ ปีการเพาะปลูก 2529/30

หน่วย: บาท

รายการ	ค่าใช้จ่ายที่ จ่ายเป็นตัว เงินสด	ค่าใช้จ่ายที่ ไม่ได้อจ่าย เป็นตัว เงินสด	รวม	ร้อยละ
ต้นทุนผันแปร	573.52	219.01	792.53	82.56
ค่าแรงงานในการปลูกถึงเก็บเกี่ยว	163.52	216.31	379.83	39.57
ค่าแรงงานในการเตรียมดินและปลูก	93.30	34.43	127.73	13.31
เตรียมดิน	63.10	14.53	77.63	8.09
ปลูก	30.20	19.90	50.10	5.22
ค่าแรงงานในการดูแลรักษา	22.00	74.70	96.70	10.07
ปลูกซ่อม, ถอนแยก	8.35	33.55	41.90	4.36
ใส่ปุ๋ยยูเรีย, ทาฆ่าหนอนโค่น	13.65	38.55	52.20	5.44
กำจัดศัตรูพืช	-	2.60	2.60	0.27
ค่าแรงงานในการเก็บเกี่ยว	48.22	107.18	155.40	16.19
เก็บเกี่ยว	30.15	51.90	82.05	8.55
ค่าสีหรือนวด, ผัด และบรรจุ	18.07	55.28	73.35	7.64
ค่าวัสดุการเกษตร	362.39	-	362.39	37.75
ค่าเมล็ดพันธุ์	138.32	-	138.32	14.41
ค่าปุ๋ย	181.50	-	181.50	18.91
ค่าสารเคมีกำจัดศัตรูพืช	1.50	-	1.50	0.15
ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง	39.09	-	39.09	4.07
ค่าเครื่องมือและวัสดุการเกษตร	1.98	-	1.98	0.21
ค่าใช้จ่ายอื่น	47.61	2.70	50.31	5.24
ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร	8.08	-	8.08	0.84
ค่าขนส่ง	16.59	2.70	19.29	2.01
ดอกเบี้ยเงินกู้	22.94	-	22.94	2.39
ต้นทุนคงที่	-	167.36	167.36	17.44
ค่าใช้จ่ายที่ดิน	-	133.33	133.33	13.89
ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์การเกษตร	-	34.03	34.03	3.55
ต้นทุนการผลิตรวม	573.52	386.37	959.89	100.00

หมายเหตุ : พื้นที่ปลูกทานตะวันรวมเท่ากับ 100 ไร่

ตารางที่ 3.10 ต้นทุนห้ามแปรและต้นทุนคงที่เฉลี่ยต่อกิโลกรัม ในการผลิตเมล็ดทานตะวัน
ของฟาร์มขนาดเล็ก พื้นที่เพาะปลูก 1-5 ไร่ ปีการเพาะปลูก 2529/30

รายการ	บาท/ก.ก.	ร้อยละ
ต้นทุนห้ามแปร	4.16	82.56
ค่าแรงงานในการปลูกถึงเก็บเกี่ยว	1.99	39.57
ค่าแรงงานในการเตรียมดินและปลูก	0.67	13.31
เตรียมดิน	0.41	8.09
ปลูก	0.26	5.22
ค่าแรงงานในการดูแลรักษา	0.50	10.07
ปลูกซ่อม, ถอนแยก	0.22	4.36
ใส่ปุ๋ยยูเรีย, ทำหลุมโคน	0.27	5.44
กำจัดศัตรูพืช	0.01	0.27
ค่าแรงงานในการเก็บเกี่ยว	0.82	16.19
เก็บเกี่ยว	0.43	8.55
ค่าสหกรณ์วัด, ฝัด และบรรจุ	0.39	7.64
ค่าวัสดุการเกษตร	1.91	37.75
ค่าเมล็ดพันธุ์	0.73	14.41
ค่าปุ๋ย	0.95	18.91
ค่าสารเคมีกำจัดศัตรูพืช	0.01	0.15
ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง	0.21	4.07
ค่าเครื่องมือและวัสดุการเกษตร	0.01	0.21
ค่าใช้จ่ายอื่น	0.26	5.24
ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร	0.04	0.84
ค่าขนส่ง	0.10	2.01
ดอกเบี้ยเงินกู้	0.12	2.39
ต้นทุนคงที่	0.88	17.44
ค่าใช้จ่ายที่ดิน	0.70	13.89
ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์การเกษตร	0.18	3.55
ต้นทุนการผลิตรวม	5.04	100.00

หมายเหตุ : ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่เท่ากับ 190.33 กิโลกรัม

ตารางที่ 3.11 ต้นทุนผันแปรและต้นทุนคงที่เฉลี่ยต่อไร่ ในการผลิตเมล็ดทานตะวัน
ของฟาร์มขนาดกลาง พื้นที่เพาะปลูก 6-10 ไร่ ปีการเพาะปลูก 2529/30

หน่วย : บาท

รายการ	ค่าใช้จ่ายที่ จ่ายเป็นตัว เงินสด	ค่าใช้จ่ายที่ ไม่ได้จ่าย เป็นตัว เงินสด	รวม	ร้อยละ
ต้นทุนผันแปร	598.08	103.81	701.89	79.84
ค่าแรงงานในการปลูกถึงเก็บเกี่ยว	186.38	102.48	288.86	32.86
ค่าแรงงานในการเตรียมดินและปลูก	75.91	23.43	99.34	11.30
เตรียมดิน	44.20	8.33	52.53	5.98
ปลูก	31.71	15.10	46.81	5.32
ค่าแรงงานในการดูแลรักษา	35.31	32.19	67.50	7.68
ปลูกซ่อม, ถอนแยก	10.94	15.69	26.63	3.03
ใส่ปุ๋ยยูเรีย, ทำร่มคลุมโคน	24.37	15.12	39.49	4.49
กำจัดศัตรูพืช	-	1.38	1.38	0.16
ค่าแรงงานในการเก็บเกี่ยว	75.16	46.86	122.02	13.88
เก็บเกี่ยว	37.63	33.86	71.49	8.13
ค่าสีหรือนวด, ผัด และบรรจุ	37.53	13.00	50.53	5.75
ค่าวัสดุการเกษตร	364.86	-	364.86	41.50
ค่าเมล็ดพันธุ์	142.96	-	142.96	16.26
ค่าปุ๋ย	166.51	-	166.51	18.94
ค่าสารเคมีกำจัดศัตรูพืช	4.01	-	4.01	0.46
ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง	49.40	-	49.40	5.62
ค่าเครื่องมือและวัสดุการเกษตร	1.98	-	1.98	0.22
ค่าใช้จ่ายอื่น	46.84	1.33	48.17	5.48
ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร	11.00	-	11.00	1.25
ค่าขนส่ง	11.92	1.33	13.25	1.51
ดอกเบี้ยเงินกู้	23.92	-	23.92	2.72
ต้นทุนคงที่	36.80	140.46	177.26	20.16
ค่าใช้จ่ายที่ดิน	36.80	97.91	134.71	15.32
ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์การเกษตร	-	42.55	42.55	4.84
ต้นทุนการผลิตรวม	634.88	244.27	879.15	100.00

หมายเหตุ : พื้นที่ปลูกทานตะวันรวมเท่ากับ 207 ไร่

ตารางที่ 3.12 ต้นทุนผันแปรและต้นทุนคงที่เฉลี่ยต่อกิโลกรัม ในการผลิตเมล็ดทานตะวัน
ของฟาร์มขนาดกลาง พื้นที่เพาะปลูก 6-10 ไร่ ปีการเพาะปลูก 2529/30

รายการ	บาท/ก.ก.	ร้อยละ
ต้นทุนผันแปร	4.02	79.84
ค่าแรงงานในการปลูกถึงเก็บเกี่ยว	1.65	32.86
ค่าแรงงานในการเตรียมดินและปลูก	0.57	11.30
เตรียมดิน	0.30	5.98
ปลูก	0.27	5.32
ค่าแรงงานในการดูแลรักษา	0.38	7.68
ปลูกซ่อม, ถอนแยก	0.15	3.03
ใส่ปุ๋ยยูเรีย, ทำร่มเงาโคน	0.22	4.49
กำจัดศัตรูพืช	0.01	0.16
ค่าแรงงานในการเก็บเกี่ยว	0.70	13.88
เก็บเกี่ยว	0.41	8.13
ค่าสีหรือนวด, ผัด และบรรจุ	0.29	5.75
ค่าวัสดุการเกษตร	2.09	41.50
ค่าเมล็ดพันธุ์	0.82	16.26
ค่าปุ๋ย	0.96	18.94
ค่าสารเคมีกำจัดศัตรูพืช	0.02	0.46
ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง	0.28	5.62
ค่าเครื่องมือและวัสดุการเกษตร	0.01	0.22
ค่าใช้จ่ายอื่น	0.28	5.48
ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร	0.06	1.25
ค่าขนส่ง	0.08	1.51
ดอกเบี้ยเงินกู้	0.14	2.72
ต้นทุนคงที่	1.02	20.16
ค่าใช้จ่ายที่ดิน	0.77	15.32
ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์การเกษตร	0.25	4.84
ต้นทุนการผลิตรวม	5.04	100.00

หมายเหตุ : ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่เท่ากับ 174.52 กิโลกรัม

ตารางที่ 3.13 ต้นทุนผันแปรและต้นทุนคงที่เฉลี่ยต่อไร่ ในการผลิตเมล็ดทานตะวัน
ของฟาร์มขนาดใหญ่ พื้นที่เพาะปลูกมากกว่า 10 ไร่ ปีการเพาะปลูก 2529/30
หน่วย : บาท

รายการ	ค่าใช้จ่ายที่ จ่ายเป็นตัว เงินสด	ค่าใช้จ่ายที่ ไม่ได้อจ่าย เป็นตัว เงินสด	รวม	ร้อยละ
ต้นทุนผันแปร	555.79	60.75	616.54	79.43
ค่าแรงงานในการปลูกถึงเก็บเกี่ยว	181.51	60.09	241.60	31.13
ค่าแรงงานในการเตรียมดินและปลูก	97.67	12.16	109.83	14.15
เตรียมดิน	71.28	2.89	74.17	9.56
ปลูก	26.39	9.27	35.66	4.59
ค่าแรงงานในการดูแลรักษา	16.22	19.08	35.30	4.55
ปลูกซ่อม, ถอนแยก	3.67	7.43	11.10	1.43
ใส่ปุ๋ยยูเรีย, ทำรุ่นทุบโคน	12.55	11.48	24.03	3.10
กำจัดศัตรูพืช	-	0.17	0.17	0.02
ค่าแรงงานในการเก็บเกี่ยว	67.62	28.85	96.47	12.43
เก็บเกี่ยว	28.68	20.09	48.77	6.28
ค่าสีหรือนวด, ผัด และบรรจุ	38.94	8.76	47.70	6.15
ค่าวัสดุการเกษตร	335.42	-	335.42	43.21
ค่าเมล็ดพันธุ์	140.58	-	140.58	18.11
ค่าปุ๋ย	161.71	-	161.71	20.83
ค่าสารเคมีกำจัดศัตรูพืช	0.32	-	0.32	0.04
ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง	30.77	-	30.77	3.97
ค่าเครื่องมือและวัสดุการเกษตร	2.04	-	2.04	0.26
ค่าใช้จ่ายอื่น	38.86	0.66	39.52	5.09
ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร	6.44	-	6.44	0.83
ค่าขนส่ง	10.19	0.66	10.85	1.40
ดอกเบี้ยเงินกู้	22.23	-	22.23	2.86
ต้นทุนคงที่	19.69	139.96	159.65	20.57
ค่าใช้จ่ายที่ดิน	19.69	113.64	133.33	17.18
ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์การเกษตร	-	26.32	26.32	3.39
ต้นทุนการผลิตรวม	575.48	200.71	776.19	100.00

หมายเหตุ : พื้นที่ปลูกทานตะวันรวมเท่ากับ 474 ไร่

ตารางที่ 3,14 ต้นทุนผันแปรและต้นทุนคงที่เฉลี่ยต่อกิโลกรัม ในการผลิตเมล็ดทานตะวัน
ของฟาร์มขนาดใหญ่ พื้นที่เพาะปลูกมากกว่า 10 ไร่ ปีการเพาะปลูก 2529/30

รายการ	บาท/ก.ก.	ร้อยละ
ต้นทุนผันแปร	3.81	79.43
ค่าแรงงานในกรปลูกถึงเก็บเกี่ยว	1.49	31.13
ค่าแรงงานในการเตรียมดินและปลูก	0.68	14.15
เตรียมดิน	0.46	9.56
ปลูก	0.22	4.59
ค่าแรงงานในการดูแลรักษา	0.22	4.55
ปลูกซ่อม, ถอนแยก	0.07	1.43
ใส่ปุ๋ยยูเรีย, ทำร่มคลุมโคน	0.15	3.10
กำจัดศัตรูพืช	0.00	0.02
ค่าแรงในการเก็บเกี่ยว	0.59	12.43
เก็บเกี่ยว	0.30	6.28
ค่าสหกรณ์, ผัด และบรรจุ	0.29	6.15
ค่าวัสดุการเกษตร	2.07	43.21
ค่าเมล็ดพันธุ์	0.87	18.11
ค่าปุ๋ย	1.00	20.83
ค่าสารเคมีกำจัดศัตรูพืช	0.00	0.04
ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง	0.19	3.97
ค่าเครื่องมือและวัสดุการเกษตร	0.01	0.26
ค่าใช้จ่ายอื่น	0.25	5.09
ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร	0.04	0.83
ค่าขนส่ง	0.07	1.40
ดอกเบี้ยเงินกู้	0.14	2.86
ต้นทุนคงที่	0.99	20.57
ค่าใช้ที่ดิน	0.83	17.18
ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์การเกษตร	0.16	3.39
ต้นทุนการผลิตรวม	4.80	100.00

หมายเหตุ : ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่เท่ากับ 161.85 กิโลกรัม

ตารางที่ 3.15 ต้นทุนต้นแปรและต้นทุนคงที่เฉลี่ยต่อไร่ ในการผลิตเมล็ดทานตะวัน
ของฟาร์มทุกขนาด ปีการเพาะปลูก 2529/30

หน่วย: บาท

รายการ	ค่าใช้จ่ายที่ จ่ายเป็นตัว เงินสด	ค่าใช้จ่ายที่ ไม่ได้จ่าย เป็นตัว เงินสด	รวม	ร้อยละ
ต้นทุนต้นแปร	569.27	92.43	661.70	80.01
ค่าแรงงานในการปลูกถึงเก็บเกี่ยว	180.50	91.33	271.83	32.87
ค่าแรงงานในการเตรียมดินและปลูก	91.35	18.00	109.35	13.22
เตรียมดิน	63.06	5.82	68.88	8.33
ปลูก	28.29	12.18	40.47	4.89
ค่าแรงงานในการดูแลรักษา	22.02	29.67	51.69	6.25
ปลูกซ่อม, ถอนแยก	6.20	12.96	19.16	2.32
ใส่ปุ๋ยยูเรีย, ฆ่าจุลินทรีย์โคน	15.82	15.91	31.73	3.84
กำจัดศัตรูพืช	-	0.80	0.80	0.09
ค่าแรงงานในการเก็บเกี่ยว	67.13	43.66	110.79	13.40
เก็บเกี่ยว	31.24	27.82	59.06	7.14
ค่าสีหรือนวด, ผัด และบรรจุ	35.89	15.84	51.73	6.26
ค่าวัสดุการเกษตร	346.67	-	346.67	41.92
ค่าเมล็ดพันธุ์	140.92	-	140.92	17.04
ค่าปุ๋ย	165.51	-	165.51	20.01
ค่าสารเคมีกำจัดศัตรูพืช	1.45	-	1.45	0.18
ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง	36.77	-	36.77	4.45
ค่าเครื่องมือและวัสดุการเกษตร	2.02	-	2.02	0.24
ค่าใช้จ่ายอื่น	42.10	1.10	43.20	5.22
ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร	7.86	-	7.86	0.95
ค่าขนส่ง	11.47	1.10	12.57	1.52
ดอกเบี้ยเงินกู้	22.77	-	22.77	2.75
ต้นทุนคงที่	21.70	143.60	165.30	19.99
ค่าใช้จ่ายที่ดิน	21.70	111.99	133.69	16.17
ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์การเกษตร	-	31.61	31.61	3.82
ต้นทุนการผลิตรวม	590.97	236.03	827.00	100.00

หมายเหตุ : พื้นที่ปลูกทานตะวันรวมเท่ากับ 781 ไร่

ตารางที่ 3.16 ต้นทุนผันแปรและต้นทุนคงที่เฉลี่ยต่อกิโลกรัม ในการผลิตเมล็ดทานตะวัน
ของฟาร์มทุกขนาด ปีการเพาะปลูก 2529/30

รายการ	บาท/ก.ก.	ร้อยละ
ต้นทุนผันแปร	3.92	80.01
ค่าแรงงานในการปลูกถึงเก็บเกี่ยว	1.62	32.87
ค่าแรงงานในการเตรียมดินและปลูก	0.65	13.22
เตรียมดิน	0.41	8.33
ปลูก	0.24	4.89
ค่าแรงงานในการดูแลรักษา	0.31	6.25
ปลูกซ่อม, ถอนแยก	0.11	2.32
ใส่ปุ๋ยยูเรีย, ทำร่มเงาโคน	0.19	3.84
กำจัดศัตรูพืช	0.01	0.09
ค่าแรงงานในการเก็บเกี่ยว	0.66	13.40
เก็บเกี่ยว	0.35	7.14
ค่าสีหรือนวด, ผัด และบรรจุ	0.31	6.26
ค่าวัสดุการเกษตร	2.05	41.92
ค่าเมล็ดพันธุ์	0.83	17.04
ค่าปุ๋ย	0.98	20.01
ค่าสารเคมีกำจัดศัตรูพืช	0.01	0.18
ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง	0.22	4.45
ค่าเครื่องมือและวัสดุการเกษตร	0.01	0.24
ค่าใช้จ่ายอื่น	0.25	5.22
ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร	0.05	0.95
ค่าขนส่ง	0.07	1.52
ดอกเบี้ยเงินกู้	0.13	2.75
ต้นทุนคงที่	0.98	19.99
ค่าใช้ที่ดิน	0.79	16.17
ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์การเกษตร	0.19	3.82
ต้นทุนการผลิตรวม	4.90	100.00

หมายเหตุ : ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่เท่ากับ 168.86 กิโลกรัม

1.1 ฟาร์มขนาดเล็ก ต้นทุนผันแปรของฟาร์มขนาดเล็ก ซึ่งแสดงไว้ในตารางที่ 3.9 ได้แก่ ค่าแรงงานในการปลูกถึงเก็บเกี่ยว ค่าวัสดุการเกษตร และค่าใช้จ่ายอื่นรวมกันเป็นต้นทุนผันแปรเฉลี่ยไร่ละ 792.53 บาท หรือประมาณร้อยละ 82.56 ของต้นทุนการผลิตรวม ประกอบด้วยค่าใช้จ่ายที่จ่ายเป็นเงินสด 573.52 บาท และค่าใช้จ่ายที่ไม่ได้จ่ายเป็นเงินสด 219.01 บาท คิดเป็นต้นทุนผันแปรเฉลี่ยต่อไร่หนักผลผลิตตามตารางที่ 3.10 ได้ก็โลกรัมละ 4.16 บาท

1.2 ฟาร์มขนาดกลาง ต้นทุนผันแปรของฟาร์มขนาดกลาง ซึ่งแสดงไว้ในตารางที่ 3.11 ได้แก่ ค่าแรงงานในการปลูกถึงเก็บเกี่ยว ค่าวัสดุการเกษตร และค่าใช้จ่ายอื่นรวมกัน เป็นต้นทุนผันแปรเฉลี่ยไร่ละ 701.89 บาท หรือประมาณร้อยละ 79.84 ของต้นทุนการผลิตรวม ประกอบด้วยค่าใช้จ่ายที่จ่ายเป็นเงินสด 598.08 บาท และค่าใช้จ่ายที่ไม่ได้จ่ายเป็นเงินสด 103.81 บาท คิดเป็นต้นทุนผันแปรเฉลี่ยต่อไร่หนักผลผลิตตามตารางที่ 3.12 ได้ก็โลกรัมละ 4.02 บาท

1.3 ฟาร์มขนาดใหญ่ ต้นทุนผันแปรของฟาร์มขนาดใหญ่ ซึ่งแสดงไว้ในตารางที่ 3.13 ได้แก่ ค่าแรงงานในการปลูกถึงเก็บเกี่ยว ค่าวัสดุการเกษตร และค่าใช้จ่ายอื่นรวมกันเป็นต้นทุนผันแปรเฉลี่ยไร่ละ 616.54 บาท หรือประมาณร้อยละ 79.43 ของต้นทุนการผลิตรวม ประกอบด้วยค่าใช้จ่ายที่จ่ายเป็นเงินสด 555.79 บาท และค่าใช้จ่ายที่ไม่ได้จ่ายเป็นเงินสด 60.75 บาท คิดเป็นต้นทุนผันแปรเฉลี่ยต่อไร่หนักผลผลิตตามตารางที่ 3.14 ได้ก็โลกรัมละ 3.81 บาท

2. ต้นทุนคงที่ในการผลิตเมล็ดทานตะวัน หมายถึง ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นแม้ว่าจะไม่มีการเพาะปลูกก็ตาม และมีจำนวนคงที่ไม่ว่าจะผลิตเมล็ดทานตะวันเพิ่มขึ้นหรือลดลงภายในระดับการผลิตระดับหนึ่ง ซึ่งประกอบด้วยค่าใช้จ่ายที่ดินและค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์การเกษตรรายละเอียดต้นทุนคงที่ของฟาร์มแต่ละขนาดมีดังนี้ คือ

2.1 ฟาร์มขนาดเล็ก ต้นทุนคงที่ของฟาร์มขนาดเล็ก ซึ่งแสดงไว้ในตารางที่ 3.9 ประกอบด้วยค่าใช้จ่ายที่ดิน และค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์การเกษตรรวมกัน เฉลี่ยไร่ละ 167.36 บาท หรือประมาณร้อยละ 17.44 ของต้นทุนการผลิตรวม โดยเป็นค่าใช้จ่ายที่ไม่ได้จ่ายเป็นเงินสดทั้งสิ้น คิดเป็นต้นทุนคงที่เฉลี่ยต่อไร่หนักผลผลิตตามตารางที่ 3.10 ได้ก็โลกรัมละ 0.88 บาท

2.2 ฟาร์มขนาดกลาง ต้นทุนคงที่ของฟาร์มขนาดกลาง ซึ่งแสดงไว้ในตารางที่ 3.11 ประกอบด้วยค่าใช้จ่ายที่ดิน และค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์การเกษตรรวมกัน เฉลี่ยไร่ละ 177.26 บาท หรือประมาณร้อยละ 20.16 ของต้นทุนการผลิตรวม โดยแบ่งเป็นค่าใช้จ่ายที่จ่ายเป็น

เงินสด 36.80 บาท และค่าใช้จ่ายที่ไม่ได้จ่ายเป็นตัวเงินสด 140.46 บาท คิดเป็นต้นทุนคงที่เฉลี่ยต่อน้ำหนักผลผลิตตามตารางที่ 3.12 ได้กิโลกรัมละ 1.02 บาท

2.3 ฟาร์มขนาดใหญ่ ต้นทุนคงที่ของฟาร์มขนาดใหญ่ ซึ่งแสดงไว้ในตารางที่ 3.13 ประกอบด้วยค่าใช้จ่ายที่ดินและค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์การเกษตรรวมกัน เฉลี่ยไร่ละ 159.65 บาท หรือประมาณร้อยละ 20.57 ของต้นทุนการผลิตรวม โดยแบ่งเป็นค่าใช้จ่ายที่จ่ายเป็นตัวเงินสด 19.69 บาท และค่าใช้จ่ายที่ไม่ได้จ่ายเป็นตัวเงินสด 139.96 บาท คิดเป็นต้นทุนคงที่เฉลี่ยต่อน้ำหนักผลผลิตตามตารางที่ 3.14 ได้กิโลกรัมละ 0.99 บาท

นอกจากการแยกประเภทต้นทุนการผลิตเมล็ดทานตะวันเป็นต้นทุนผันแปรและต้นทุนคงที่ดังกล่าวแล้ว เนื่องจากเกษตรกรปลูกทานตะวันเป็นพืชรองหลังจากเก็บเกี่ยวพืชหลัก ต้นทุนการผลิตที่เกิดขึ้นจึงอาจแบ่งออกเป็น 2 ประเภทดังนี้

1. ต้นทุนโดยตรง (Direct Cost) หมายถึง ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่เกิดจากการผลิตเมล็ดทานตะวันโดยตรง ตั้งแต่การเตรียมดินปลูกจนถึงการเก็บเกี่ยวและนำผลผลิตไปจำหน่ายยังแหล่งรับซื้อ ได้แก่ ค่าแรงงานในการปลูกถึงเก็บเกี่ยว ค่าวัสดุการเกษตร ค่าใช้จ่ายอื่น และค่าใช้จ่ายที่ดิน . ค่าวัสดุการเกษตรประกอบด้วยค่าเมล็ดพันธุ์ ค่าปุ๋ย ค่าสารเคมีกำจัดศัตรูพืช และค่าน้ำมันเชื้อเพลิง ส่วนค่าใช้จ่ายอื่นประกอบด้วยค่าขนส่งและดอกเบี้ยเงินกู้

2. ต้นทุนทางอ้อม (Indirect Cost) หมายถึง ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่ไม่ได้เกิดจากการผลิตเมล็ดทานตะวันโดยตรง แต่เกิดจากการปลูกพืชอื่นด้วย และยากที่จะทราบว่าการปลูกพืชแต่ละชนิดจะต้องใช้ค่าใช้จ่ายเหล่านี้จำนวนเท่าใด ดังนั้นจึงต้องมีการจัดสรรต้นทุนประเภทนี้เข้า เป็นต้นทุนการผลิตเมล็ดทานตะวัน โดยใช้จำนวนพื้นที่เพาะปลูกและระยะเวลาการปลูกเป็นเกณฑ์ในการจัดสรร ซึ่งต้นทุนทางอ้อมในการผลิตเมล็ดทานตะวันนี้ได้แก่ ค่าเครื่องมือและวัสดุการเกษตร ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร และค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์การเกษตร

ดังนั้นต้นทุนการผลิตเมล็ดทานตะวันเฉลี่ยต่อไร่และเฉลี่ยต่อกิโลกรัมของฟาร์มขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ และฟาร์มทุกขนาด จะประกอบด้วยต้นทุนโดยตรงและต้นทุนทางอ้อมดังปรากฏตามตารางที่ 3.17 - 3.24

ตารางที่ 3.17 ต้นทุนโดยตรงและต้นทุนทางอ้อมเฉลี่ยต่อไร่ ในการผลิตเมล็ดทานตะวัน
ของฟาร์มขนาดเล็ก ที่ตั้งเพาะปลูก 1-5 ไร่ ปีการเพาะปลูก 2529/30

หน่วย : บาท

รายการ	ค่าใช้จ่ายที่จ่ายเป็น ตัวเงินสด	ค่าใช้จ่ายที่ไม่ได้ จ่ายเป็นตัวเงินสด	รวม	ร้อยละ
ต้นทุนโดยตรง	563.46	352.34	915.80	95.40
ค่าแรงงานในการปลูกถึง เก็บเกี่ยว	163.52	216.31	379.83	39.57
ค่าแรงงานในการเตรียมดินและปลูก	93.30	34.43	127.73	13.31
เตรียมดิน	63.10	14.53	77.63	8.09
ปลูก	30.20	19.90	50.10	5.22
ค่าแรงงานในการดูแลรักษา	22.00	74.70	96.70	10.07
ปลูกซ่อม, ถอนแยก	8.35	33.55	41.90	4.36
ใส่ปุ๋ยเรียบ, ทำร่มคลุมโคน	13.65	38.55	52.20	5.44
กำจัดศัตรูพืช	-	2.60	2.60	0.27
ค่าแรงงานในการเก็บเกี่ยว	48.22	107.18	155.40	16.19
เก็บเกี่ยว	30.15	51.90	82.05	8.55
ค่าสีหรือนวด, ผัด และบรรจุ	18.07	55.28	73.35	7.64
ค่าวัสดุการเกษตร	360.41	-	360.41	37.54
ค่า เมล็ดพันธุ์	138.32	-	138.32	14.41
ค่าปุ๋ย	181.50	-	181.50	18.91
ค่าสารเคมีกำจัดศัตรูพืช	1.50	-	1.50	0.15
ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง	39.09	-	39.09	4.07
ค่าใช้จ่ายอื่น	39.53	2.70	42.23	4.40
ค่าขนส่ง	16.59	2.70	19.29	2.01
ดอกเบี้ยเงินกู้	22.94	-	22.94	2.39
ค่าใช้จ่ายที่ดิน	-	133.33	133.33	13.89
ต้นทุนทางอ้อม	10.06	34.03	44.09	4.60
ค่าเครื่องมือและวัสดุการเกษตร	1.98	-	1.98	0.21
ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร	8.08	-	8.08	0.84
ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์การเกษตร	-	34.03	34.03	3.55
ต้นทุนการผลิตรวม	573.52	386.37	959.89	100.00

หมายเหตุ : ที่ตั้งปลูกทานตะวันรวมเท่ากับ 100 ไร่

ตารางที่ 3.18 ต้นทุนโดยตรงและต้นทุนทางอ้อมเฉลี่ยต่อกิโลกรัม ในการผลิตเมล็ดทานตะวัน
ของฟาร์มขนาดเล็ก ที่ห้วยพะลอก 1-5 ไร่ ปีการเพาะปลูก 2529/30

รายการ	บาท/ก.ก.	ร้อยละ
ต้นทุนโดยตรง	4.81	95.40
ค่าแรงงานในการปลูกถึงเก็บเกี่ยว	1.99	39.57
ค่าแรงงานในการเตรียมดินและปลูก	0.67	13.31
เตรียมดิน	0.41	8.09
ปลูก	0.26	5.22
ค่าแรงงานในการดูแลรักษา	0.50	10.07
ปลูกซ่อม, ถอนแยก	0.22	4.36
ใส่ปุ๋ยเรียบ, ทำร่มคลุมโคน	0.27	5.44
กำจัดศัตรูพืช	0.01	0.27
ค่าแรงงานในการเก็บเกี่ยว	0.82	16.19
เก็บเกี่ยว	0.43	8.55
ค่าสีหรือนวด, ผัด และบรรจุ	0.39	7.64
ค่าวัสดุการเกษตร	1.90	37.54
ค่าเมล็ดพันธุ์	0.73	14.41
ค่าปุ๋ย	0.95	18.91
ค่าสารเคมีกำจัดศัตรูพืช	0.01	0.15
ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง	0.21	4.07
ค่าใช้จ่ายอื่น	0.22	4.40
ค่าขนส่ง	0.10	2.01
ดอกเบี้ยเงินกู้	0.12	2.39
ค่าใช้ที่ดิน	0.70	13.89
ต้นทุนทางอ้อม	0.23	4.60
ค่าเครื่องมือและวัสดุการเกษตร	0.01	0.21
ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร	0.04	0.84
ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์การเกษตร	0.18	3.55
ต้นทุนการผลิตรวม	5.04	100.00

หมายเหตุ : ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่เท่ากับ 190.33 กิโลกรัม

ตารางที่ 3.19 ต้นทุนโดยตรงและต้นทุนทางอ้อมเฉลี่ยต่อไร่ ในการผลิตเมล็ดทานตะวันของ
 ฟาร์มขนาดกลาง พื้นที่เพาะปลูก 6-10 ไร่ ปีการเพาะปลูก 2529/30

หน่วย : บาท

รายการ	ค่าใช้จ่ายที่จ่าย เป็นต้นทุน	ค่าใช้จ่ายที่ไม่ได้ จ่ายเป็นต้นทุน	รวม	ร้อยละ
ต้นทุนโดยตรง	621.90	201.72	823.62	93.69
ค่าแรงงานในการปลูกถึงเก็บเกี่ยว	186.38	102.48	288.86	32.86
ค่าแรงงานในการเตรียมดินและปลูก	75.91	23.43	99.34	11.30
เตรียมดิน	44.20	8.33	52.53	5.98
ปลูก	31.71	15.10	46.81	5.32
ค่าแรงงานในการดูแลรักษา	35.31	32.19	67.50	7.68
ปลูกซ่อม, ถอนแยก	10.94	15.69	26.63	3.03
ใส่ปุ๋ยยูเรีย, ทำหลุมหว่าน	24.37	15.12	39.49	4.49
กำจัดศัตรูพืช	-	1.38	1.38	0.16
ค่าแรงงานในการเก็บเกี่ยว	75.16	46.86	122.02	13.88
เก็บเกี่ยว	37.63	33.86	71.49	8.13
ค่าสีหรือนวด, ผัด และบรรจุ	37.53	13.00	50.53	5.75
ค่าวัสดุการเกษตร	362.88	-	362.88	41.28
ค่าเมล็ดพันธุ์	142.96	-	142.96	16.26
ค่าปุ๋ย	166.51	-	166.51	18.94
ค่าสารเคมีกำจัดศัตรูพืช	4.01	-	4.01	0.46
ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง	49.40	-	49.40	5.62
ค่าใช้จ่ายอื่น	35.84	1.33	37.17	4.23
ค่าขนส่ง	11.92	1.33	13.25	1.51
ดอกเบี้ยเงินกู้	23.92	-	23.92	2.72
ค่าใช้จ่ายที่ดิน	36.80	97.91	134.71	15.32
ต้นทุนทางอ้อม	12.98	42.55	55.53	6.31
ค่าเครื่องมือและวัสดุการเกษตร	1.98	-	1.98	0.22
ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร	11.00	-	11.00	1.25
ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์การเกษตร	-	42.55	42.55	4.84
ต้นทุนการผลิตรวม	634.88	244.27	879.15	100.00

หมายเหตุ : พื้นที่ปลูกทานตะวันรวมเท่ากับ 207 ไร่

ตารางที่ 3.20 ต้นทุนโดยตรงและต้นทุนทางอ้อมเฉลี่ยต่อกิโลกรัม ในการผลิตเมล็ดทานตะวัน
ของฟาร์มขนาดกลาง พื้นที่เพาะปลูก 6-10 ไร่ ปีการเพาะปลูก 2529/30

รายการ	บาท/ก.ก.	ร้อยละ
ต้นทุนโดยตรง	4.72	93.69
ค่าแรงงานในการปลูกถึง เก็บเกี่ยว	1.65	32.86
ค่าแรงงานในการเตรียมดินและปลูก	0.57	11.30
เตรียมดิน	0.30	5.98
ปลูก	0.27	5.32
ค่าแรงงานในการดูแลรักษา	0.38	7.68
ปลูกซ่อม, ถอนแยก	0.15	3.03
ใส่ปุ๋ยยูเรีย, กำมะถัน, โปแตสเซียม	0.22	4.49
กำจัดศัตรูพืช	0.01	0.16
ค่าแรงงานในการเก็บเกี่ยว	0.70	13.88
เก็บเกี่ยว	0.41	8.13
ค่าสีหรือนวด, ผัด และบรรจุ	0.29	5.75
ค่าวัสดุการเกษตร	2.08	41.28
ค่าเมล็ดพันธุ์	0.82	16.26
ค่าปุ๋ย	0.96	18.94
ค่าสารเคมีกำจัดศัตรูพืช	0.02	0.46
ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง	0.28	5.62
ค่าใช้จ่ายอื่น	0.22	4.23
ค่าขนส่ง	0.08	1.51
ดอกเบี้ยเงินกู้	0.14	2.72
ค่าใช้จ่ายที่ดิน	0.77	15.32
ต้นทุนทางอ้อม	0.32	6.31
ค่าเครื่องมือและวัสดุการเกษตร	0.01	0.22
ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร	0.06	1.25
ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์การเกษตร	0.25	4.84
ต้นทุนการผลิตรวม	5.04	100.00

หมายเหตุ : ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่เท่ากับ 174.52 กิโลกรัม

ตารางที่ 3.21 ต้นทุนโดยตรงและต้นทุนทางอ้อมเฉลี่ยต่อไร่ ในการผลิตเมล็ดทานตะวันของฟาร์ม
ขนาดใหญ่ ที่พื้นที่เพาะปลูกมากกว่า 10 ไร่ ปีการเพาะปลูก 2529/30

หน่วย : บาท

รายการ	ค่าใช้จ่ายที่จ่าย เป็นตัวเลข	ค่าใช้จ่ายที่ไม่ได้จ่าย เป็นตัวเลข	รวม	ร้อยละ
ต้นทุนโดยตรง	567.00	174.39	741.39	95.52
ค่าแรงงานในการปลูกถึง เก็บเกี่ยว	181.51	60.09	241.60	31.13
ค่าแรงงานในการเตรียมดินและปลูก	97.67	12.16	109.83	14.15
เตรียมดิน	71.28	2.89	74.17	9.56
ปลูก	26.39	9.27	35.66	4.59
ค่าแรงงานในการดูแลรักษา	16.22	19.08	35.30	4.55
ปลูกซ่อม, ถอนแยก	3.67	7.43	11.10	1.43
ใส่ปุ๋ยเรียบ, ทำรูนุ่นโคน	12.55	11.48	24.03	3.10
กำจัดศัตรูพืช	-	0.17	0.17	0.02
ค่าแรงงานในการเก็บเกี่ยว	67.62	28.85	96.47	12.43
เก็บเกี่ยว	28.68	20.09	48.77	6.28
ค่าสีหรือนวด, ผัด และบรรจุ	38.94	8.76	47.70	6.15
ค่าวัสดุการเกษตร	333.38	-	333.38	42.95
ค่า เมล็ดพันธุ์	140.58	-	140.58	18.11
ค่าปุ๋ย	161.71	-	161.71	20.83
ค่าสารเคมีกำจัดศัตรูพืช	0.32	-	0.32	0.04
ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง	30.77	-	30.77	3.97
ค่าใช้จ่ายอื่น	32.42	0.66	33.08	4.26
ค่าขนส่ง	10.19	0.66	10.85	1.40
ดอกเบี้ยเงินกู้	22.23	-	22.23	2.86
ค่าใช้จ่ายที่ดิน	19.69	113.64	133.33	17.18
ต้นทุนทางอ้อม	8.48	26.32	34.80	4.48
ค่า เครื่องมือและวัสดุการเกษตร	2.04	-	2.04	0.26
ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร	6.44	-	6.44	0.83
ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์การเกษตร	-	26.32	26.32	3.39
ต้นทุนการผลิตรวม	575.48	200.71	776.19	100.00

หมายเหตุ : ที่พื้นที่ปลูกทานตะวันรวมเท่ากับ 474 ไร่

ตารางที่ 3.22 ต้นทุนโดยตรงและต้นทุนทางอ้อมเฉลี่ยต่อกิโลกรัม ในการผลิตเมล็ดทานตะวัน ของ
 ไร่รวมขนาดใหญ่ ที่ใช้เพาะปลูกมากกว่า 10 ไร่ ปีการเพาะปลูก 2529/30

รายการ	บาท/ก.ก.	ร้อยละ
ต้นทุนโดยตรง	4.59	95.52
ค่าแรงงานในการปลูกถึง เก็บเกี่ยว	1.49	31.13
ค่าแรงงานในการ เตรียมดินและปลูก	0.68	14.15
เตรียมดิน	0.46	9.56
ปลูก	0.22	4.59
ค่าแรงงานในการดูแลรักษา	0.22	4.55
ปลูกซ่อม, ถอนแยก	0.07	1.43
ใส่ปุ๋ยเรียบ, ทำรูนุ่นโคน	0.15	3.10
กำจัดศัตรูพืช	0.00	0.02
ค่าแรงงานในการ เก็บเกี่ยว	0.59	12.43
เก็บเกี่ยว	0.30	6.28
ค่าสีหรือนวด, ผัด และบรรจุ	0.29	6.15
ค่าวัสดุการ เกษตร	2.06	42.95
ค่าเมล็ดพันธุ์	0.87	18.11
ค่าปุ๋ย	1.00	20.83
ค่าสาร เคมีกำจัดศัตรูพืช	0.00	0.04
ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง	0.19	3.97
ค่าใช้จ่ายอื่น	0.21	4.26
ค่าขนส่ง	0.07	1.40
ดอกเบี้ยเงินกู้	0.14	2.86
ค่าใช้จ่ายที่ดิน	0.83	17.18
ต้นทุนทางอ้อม	0.21	4.48
ค่า เครื่องมือและวัสดุการ เกษตร	0.01	0.26
ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การ เกษตร	0.04	0.83
ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์การ เกษตร	0.16	3.39
ต้นทุนการผลิตรวม	4.80	100.00

หมายเหตุ : ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่เท่ากับ 161.85 กิโลกรัม

ตารางที่ 3.23 ต้นทุนโดยตรงและต้นทุนทางอ้อมเฉลี่ยต่อไร่ ในการผลิตเมล็ดทานตะวัน

ของฟาร์มทุกขนาด ปีการเพาะปลูก 2529/30

หน่วย : บาท

รายการ	ค่าใช้จ่ายที่จ่าย เป็นส่วนตัวเงินสด	ค่าใช้จ่ายที่ไม่ได้ จ่ายเป็นส่วนตัวเงินสด	รวม	ร้อยละ
ต้นทุนโดยตรง	581.09	204.42	785.51	94.99
ค่าแรงงานในการปลูกถึงเก็บเกี่ยว	180.50	91.33	271.83	32.87
ค่าแรงงานในการเตรียมดินและปลูก	91.35	18.00	109.35	13.22
เตรียมดิน	63.06	5.82	68.88	8.33
ปลูก	28.29	12.18	40.47	4.89
ค่าแรงงานในการดูแลรักษา	22.02	29.67	51.69	6.25
ปลูกซ่อม, ถอนแยก	6.20	12.96	19.16	2.32
ใส่ปุ๋ยยูเรีย, ทำฐานทูนโคน	15.82	15.91	31.73	3.84
กำจัดศัตรูพืช	-	0.80	0.80	0.09
ค่าแรงงานในการเก็บเกี่ยว	67.13	43.66	110.79	13.40
เก็บเกี่ยว	31.24	27.82	59.06	7.14
ค่าสีหรือนวด, ผัด และบรรจุ	35.89	15.84	51.73	6.26
ค่าวัสดุการเกษตร	344.65	-	344.65	41.68
ค่าเมล็ดพันธุ์	140.92	-	140.92	17.04
ค่าปุ๋ย	165.51	-	165.51	20.01
ค่าสารเคมีกำจัดศัตรูพืช	1.45	-	1.45	0.18
ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง	36.77	-	36.77	4.45
ค่าใช้จ่ายอื่น	34.24	1.10	35.34	4.27
ค่าขนส่ง	11.47	1.10	12.57	1.52
ดอกเบี้ยเงินกู้	22.77	-	22.77	2.75
ค่าใช้จ่ายที่ดิน	21.70	111.99	133.69	16.17
ต้นทุนทางอ้อม	9.88	31.61	41.49	5.01
ค่าเครื่องมือและวัสดุการเกษตร	2.02	-	2.02	0.24
ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การเกษตร	7.86	-	7.86	0.95
ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์การเกษตร	-	31.61	31.61	3.82
ต้นทุนการผลิตรวม	590.97	236.03	827.00	100.00

หมายเหตุ : ไร่ที่ปลูกทานตะวันรวมเท่ากับ 781 ไร่

ตารางที่ 3.24 ต้นทุนโดยตรงและต้นทุนทางอ้อมเฉลี่ยต่ออีกโลกกรัม ในการผลิตเมล็ดทานตะวันของ
ฟาร์มทุกขนาด ปีการเพาะปลูก 2529/30

รายการ	บาท/ก.ก.	ร้อยละ
ต้นทุนโดยตรง	4.65	94.99
ค่าแรงงานในการปลูกถึง เก็บเกี่ยว	1.62	32.87
ค่าแรงงานในการ เตรียมดินและปลูก	0.65	13.22
เตรียมดิน	0.41	8.33
ปลูก	0.24	4.89
ค่าแรงงานในการดูแลรักษา	0.31	6.25
ปลูกซ่อม, ถอนแยก	0.11	2.32
ใส่ปุ๋ยยูเรีย, ทำรูนุ้มนุ้มน	0.19	3.84
กำจัดศัตรูพืช	0.01	0.09
ค่าแรงงานในการเก็บเกี่ยว	0.66	13.40
เก็บเกี่ยว	0.35	7.14
ค่าสีหรือนวด, ผัด และบรรจุ	0.31	6.26
ค่าวัสดุการ เกษตร	2.04	41.68
ค่าเมล็ดพันธุ์	0.83	17.04
ค่าปุ๋ย	0.98	20.01
ค่าสารเคมีกำจัดศัตรูพืช	0.01	0.18
ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง	0.22	4.45
ค่าใช้จ่ายอื่น	0.20	4.27
ค่าขนส่ง	0.07	1.52
ดอกเบี้ยเงินกู้	0.13	2.75
ค่าใช้จ่ายที่ดิน	0.79	16.17
ต้นทุนทางอ้อม	0.25	5.01
ค่า เครื่องมือและวัสดุการ เกษตร	0.01	0.24
ค่าซ่อมแซมอุปกรณ์การ เกษตร	0.05	0.95
ค่าเสื่อมราคาอุปกรณ์การ เกษตร	0.19	3.82
ต้นทุนการผลิตรวม	4.90	100.00

หมายเหตุ : ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่เท่ากับ 168.86 กิโลกรัม

การเปรียบเทียบต้นทุนการผลิตเมล็ดทานตะวันระหว่างฟาร์มขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่

จากตารางที่ 3.25 ซึ่งแสดงต้นทุนผันแปรและต้นทุนคงที่ในการผลิตเมล็ดทานตะวันของฟาร์มขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ และเฉลี่ยทุกขนาด สำหรับปีการเพาะปลูก 2529/30 จะเห็นว่าเกษตรกรมีต้นทุนการผลิตรวมเฉลี่ยไร่ละ 827.00 บาท โดยมีต้นทุนการผลิตรวมของฟาร์มขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่เท่ากับ 959.89 บาท 879.15 บาท และ 776.19 บาทต่อไร่ ตามลำดับ นอกจากนี้ยังพบว่าต้นทุนการผลิตรวมประกอบด้วยต้นทุนผันแปรเฉลี่ยร้อยละ 80.01 และต้นทุนคงที่เฉลี่ยร้อยละ 19.99 ซึ่งได้แก่ ฟาร์มขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ มีต้นทุนผันแปรคิดเป็นร้อยละ 82.56, 79.84 และ 79.43 ของต้นทุนการผลิตรวมตามลำดับ และมีต้นทุนคงที่คิดเป็นร้อยละ 17.44, 20.16 และ 20.57 ของต้นทุนการผลิตรวมตามลำดับ

ในตารางที่ 3.26 จะเป็นการเปรียบเทียบต้นทุนการผลิตเมล็ดทานตะวันเฉลี่ยต่อไร่ และอัตราร้อยละของต้นทุนการผลิตของฟาร์มขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ และเฉลี่ยทุกขนาด ปรากฏว่าการเพาะปลูกทานตะวันในขนาดพื้นที่ที่แตกต่างกัน มีผลทำให้ต้นทุนการผลิตเฉลี่ยต่อไร่มีความแตกต่างกันด้วย ซึ่งมีสาเหตุส่วนใหญ่มาจากต้นทุนผันแปร โดยเฉพาะค่าแรงงานในการปลูกถึงเก็บเกี่ยว เกษตรกรจะมีค่าใช้จ่ายประเภทนี้เฉลี่ยไร่ละ 379.83 บาท 288.86 บาท และ 241.60 บาท สำหรับฟาร์มขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ตามลำดับ และมีอัตราส่วนค่าจ้างแรงงานต่อแรงงานในครัวเรือนของฟาร์มขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่เท่ากับ 43:57 65:35 และ 75:25 ตามลำดับ จะเห็นว่าฟาร์มขนาดเล็กซึ่งมีต้นทุนการผลิตรวมเฉลี่ยต่อไร่สูงที่สุดนั้น มีค่าแรงงานในการเตรียมดินปลูกจนกระทั่งเก็บเกี่ยวสูงกว่าฟาร์มขนาดกลางและขนาดใหญ่เป็นจำนวน 90.97 บาท (379.83-288.86) และ 138.23 บาท (379.83-241.60) และแรงงานที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นแรงงานในครัวเรือนของเกษตรกรเอง การที่มีพื้นที่เพาะปลูกน้อย ประกอบกับมีเวลาว่างหลังจากการเก็บเกี่ยวพืชหลักแล้ว ทำให้แรงงาน

ตารางที่ 3.25 สรุปลต้นทุนผันแปรและต้นทุนคงที่ในการผลิตเมล็ดทานตะวันของฟาร์มขนาดเล็ก
ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ และเฉลี่ยทุกขนาด ปีการเพาะปลูก 2529/30

รายการ	เฉลี่ยต่อไร่ (บาท)	เฉลี่ยต่อ ก.ก. (บาท)	ร้อยละ
<u>ฟาร์มขนาดเล็ก (พื้นที่ 1-5 ไร่)</u>			
ต้นทุนผันแปร	792.53	4.16	82.56
ต้นทุนคงที่	167.36	0.88	17.44
ต้นทุนการผลิตรวม	959.89	5.04	100.00
<u>ฟาร์มขนาดกลาง (พื้นที่ 6-10 ไร่)</u>			
ต้นทุนผันแปร	701.89	4.03	79.84
ต้นทุนคงที่	177.26	1.01	20.16
ต้นทุนการผลิตรวม	879.15	5.04	100.00
<u>ฟาร์มขนาดใหญ่ (พื้นที่มากกว่า 10 ไร่)</u>			
ต้นทุนผันแปร	616.54	3.82	79.43
ต้นทุนคงที่	159.65	0.98	20.57
ต้นทุนการผลิตรวม	776.19	4.80	100.00
<u>เฉลี่ยทุกขนาด</u>			
ต้นทุนผันแปร	661.70	3.92	80.01
ต้นทุนคงที่	165.30	0.98	19.99
ต้นทุนการผลิตรวม	827.00	4.90	100.00

ตารางที่ 3.26 การเปรียบเทียบต้นทุนการผลิตเมล็ดทานตะวันเฉลี่ยต่อไร่ ปีการเพาะปลูก 2529/30

รายการ	ฟาร์มขนาดเล็ก		ฟาร์มขนาดกลาง		ฟาร์มขนาดใหญ่		เฉลี่ยทุกขนาด	
	บาท/ไร่	ร้อยละ	บาท/ไร่	ร้อยละ	บาท/ไร่	ร้อยละ	บาท/ไร่	ร้อยละ
ต้นทุนผันแปร	792.53	82.56	701.89	79.84	616.54	79.43	661.70	80.01
ค่าแรงงานในการปลูกถึงเก็บเกี่ยว	379.83	39.57	288.86	32.86	241.60	31.13	271.83	32.87
ค่าแรงงานในการเตรียมดินและปลูก	127.73	13.31	99.34	11.30	109.83	14.15	109.35	13.22
ค่าแรงงานในการดูแลรักษา	96.70	10.07	67.50	7.68	35.30	4.55	51.69	6.25
ค่าแรงงานในการเก็บเกี่ยว	155.40	16.19	122.02	13.88	96.47	12.43	110.79	13.40
ค่าวัสดุการเกษตร	362.39	37.75	364.86	41.50	335.42	43.21	346.67	41.92
ค่าใช้จ่ายอื่น	50.31	5.24	48.17	5.48	39.52	5.09	43.20	5.22
ต้นทุนคงที่	167.36	17.44	177.26	20.16	159.65	20.57	165.30	19.99
ต้นทุนการผลิตรวม	959.89	100.00	879.15	100.00	776.19	100.00	827.00	100.00

หมายเหตุ : พื้นที่ปลูกทานตะวันรวมของฟาร์มขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ เท่ากับ 100 ไร่, 207 ไร่ และ 474 ไร่ ตามลำดับ และรวมทุกขนาดเท่ากับ 781 ไร่

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 3.27 การเปรียบเทียบต้นทุนการผลิตเมล็ดทานตะวันเฉลี่ยต่อกิโลกรัม ปีการเพาะปลูก 2529/30

รายการ	ฟาร์มขนาดเล็ก		ฟาร์มขนาดกลาง		ฟาร์มขนาดใหญ่		เฉลี่ยทุกขนาด	
	บาท/ก.ก.	ร้อยละ	บาท/ก.ก.	ร้อยละ	บาท/ก.ก.	ร้อยละ	บาท/ก.ก.	ร้อยละ
ต้นทุนผันแปร	4.16	82.56	4.02	79.84	3.81	79.43	3.92	80.01
ค่าแรงงานในการปลูกถึงเก็บเกี่ยว	1.99	39.57	1.65	32.86	1.49	31.13	1.62	32.87
ค่าแรงงานในการเตรียมดิน และปลูก	0.67	13.31	0.57	11.30	0.68	14.15	0.65	13.22
ค่าแรงงานในการดูแลรักษา	0.50	10.07	0.38	7.68	0.22	4.55	0.31	6.25
ค่าแรงงานในการเก็บเกี่ยว	0.82	16.19	0.70	13.88	0.59	12.43	0.66	13.40
ค่าวัสดุการเกษตร	1.91	37.75	2.09	41.50	2.07	43.21	2.05	41.92
ค่าใช้จ่ายอื่น	0.26	5.24	0.28	5.48	0.25	5.09	0.25	5.22
ต้นทุนคงที่	0.88	17.44	1.02	20.16	0.99	20.57	0.98	19.99
ต้นทุนการผลิตรวม	5.04	100.00	5.04	100.00	4.80	100.00	4.90	100.00

หมายเหตุ : ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ของฟาร์มขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ และเฉลี่ยทุกขนาดเท่ากับ 190.33 กิโลกรัม, 174.52 กิโลกรัม, 161.85 กิโลกรัม และ 168.86 กิโลกรัม ตามลำดับ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ในครัวเรือนที่ใช้ไปในการปลูกทานตะวันสำหรับฟาร์มขนาดเล็ก มีมากเกินความจำเป็น หรืออาจกล่าวได้ว่า การทำงานของแรงงานในครัวเรือนของเกษตรกรเอง ยังไม่มีประสิทธิภาพ อันเป็นสาเหตุใหญ่ที่ทำให้ค่าแรงงานในการปลูกถึงเก็บเกี่ยวของฟาร์มขนาดเล็กสูง นอกจากนี้ค่าแรงงานในการเก็บเกี่ยวก็เป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ต้นทุนการผลิตแตกต่างกัน ทั้งนี้ค่าแรงงานในการเก็บเกี่ยวจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับปริมาณผลผลิตที่ได้ ซึ่งจากการสำรวจพบว่าฟาร์มขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ มีปริมาณผลผลิตเฉลี่ยไร่ละ 190.33 กิโลกรัม, 174.52 กิโลกรัม และ 161.85 กิโลกรัมตามลำดับ การที่ฟาร์มขนาดเล็กมีปริมาณผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่มากกว่าฟาร์มขนาดกลาง และขนาดใหญ่ เป็นจำนวน 15.81 กิโลกรัม (190.33-174.52) และ 28.48 กิโลกรัม (190.33-161.85) จึงเป็นผลให้ค่าแรงงานในการเก็บเกี่ยวของฟาร์มขนาดเล็กสูงกว่าขนาดอื่น

เมื่อวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่มีความสำคัญที่สุดของการผลิตเมล็ดทานตะวันเฉลี่ยทุกขนาดฟาร์ม จากตารางที่ 3.26 พบว่า ค่าวัสดุการเกษตร เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญที่สุด รองลงมาได้แก่ ค่าแรงงานในการปลูกถึงเก็บเกี่ยว ซึ่งประกอบด้วยแรงงานจ้างและแรงงานในครัวเรือน โดยเกษตรกรจะมีค่าวัสดุการเกษตรเฉลี่ยไร่ละ 346.67 บาท หรือประมาณร้อยละ 41.92 ของต้นทุนการผลิตรวม และมีค่าแรงงานในการปลูกถึงเก็บเกี่ยวเฉลี่ยไร่ละ 271.83 บาท หรือประมาณร้อยละ 32.87 ของต้นทุนการผลิตรวม ค่าวัสดุการเกษตรที่เกษตรกรจะต้องจ่ายเป็นจำนวนเงินสูงสุด ได้แก่ ค่าปุ๋ย ซึ่งประกอบด้วยปุ๋ยรองพื้นและยูเรีย คิดเป็นเงินเฉลี่ยไร่ละ 165.51 บาท หรือประมาณร้อยละ 20.01 ของต้นทุนการผลิตรวม (ตารางที่ 3.15) และค่าวัสดุการเกษตรที่มีจำนวนสูงรองจากค่าปุ๋ย คือ ค่าเมล็ดพันธุ์ คิดเป็นเงินเฉลี่ยไร่ละ 140.92 บาท หรือประมาณร้อยละ 17.04 ของต้นทุนการผลิตรวม สำหรับค่าแรงงานในการปลูกถึงเก็บเกี่ยว ค่าใช้จ่ายที่มีจำนวนค่อนข้างสูงในส่วนนี้ คือ ค่าแรงงานในการเก็บเกี่ยว เนื่องจากการเก็บเกี่ยวผลผลิตจนกระทั่งอยู่ในรูปของเมล็ดทานตะวัน พร้อมทั้งจะขนส่งไปจำหน่ายยังแหล่งรับซื้อให้ประกอบด้วยหลายขั้นตอน อันได้แก่ การเก็บเกี่ยว สีนหรือหวด ทำความสะอาด และบรรจุกระสอบ ซึ่งจะต้องอาศัยแรงงานคนและแรงงานเครื่องจักรมากกว่าขั้นตอนการผลิตอื่น ๆ ทำให้เกษตรกรต้องเสียค่าแรงงานในการเก็บเกี่ยวสูง เฉลี่ยไร่ละ 110.79 บาท หรือประมาณร้อยละ 13.40 ของต้นทุนการผลิตรวม

สำหรับต้นทุนการผลิตเมล็ดทานตะวันเฉลี่ยทุกขนาดฟาร์มต่อกิโลกรัม ได้แสดงไว้ในตารางที่ 3.27 ซึ่งเกษตรกรจะมีต้นทุนการผลิตรวมเฉลี่ยกิโลกรัมละ 4.90 บาท โดยมีต้นทุนการผลิตรวมต่อกิโลกรัมของฟาร์มขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่เป็นจำนวน 5.04 บาท 5.04 บาท และ 4.80 บาท ตามลำดับ ต้นทุนการผลิตรวมเฉลี่ยทุกขนาดฟาร์มนี้ประกอบด้วยต้นทุนผันแปรเฉลี่ยกิโลกรัมละ 3.92 บาท ซึ่งได้แก่ฟาร์มขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่จะมีต้นทุนผันแปร 4.16 บาท 4.02 บาท และ 3.81 บาทต่อกิโลกรัมตามลำดับ และต้นทุนคงที่เฉลี่ยกิโลกรัมละ 0.98 บาท โดยฟาร์มขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ จะมีต้นทุนคงที่เท่ากับ 0.88 บาท 1.02 บาท และ 0.99 บาทต่อกิโลกรัมตามลำดับ

จากการวิเคราะห์ดังกล่าวข้างต้น อาจสรุปได้ว่า การผลิตเมล็ดทานตะวันเกษตรกรจะมีต้นทุนการผลิตเฉลี่ยต่อไร่ของฟาร์มขนาดใหญ่ต่ำสุด รองลงมาได้แก่ ฟาร์มขนาดกลาง ส่วนฟาร์มขนาดเล็กมีต้นทุนการผลิตเฉลี่ยต่อไร่สูงที่สุด และเมื่อพิจารณาในแง่ของต้นทุนการผลิตเฉลี่ยต่อกิโลกรัมแล้ว ฟาร์มขนาดใหญ่ก็ยังคงมีต้นทุนการผลิตเฉลี่ยต่อกิโลกรัมต่ำสุด รองลงมาคือ ฟาร์มขนาดกลางและขนาดเล็ก ซึ่งมีต้นทุนการผลิตเฉลี่ยต่อกิโลกรัมเท่ากัน ทั้งนี้ปัจจัยที่มีความสำคัญที่สุด ได้แก่ ค่าวัสดุการเกษตร และรองลงมาคือ ค่าแรงงานในการปลูกถึงเก็บเกี่ยว

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย